No. 37. Donderdag 15 September 1921. 21ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574; in Nederlandsch-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Het Oosten is ontwaakt en richt de vragende blikken naar het Westen.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering

van aandeelhouders en belangstellenden der N. V. „*Boeatan*", op *Zaterdag 24 September 1921*, om 2½ uur, Heulstraat No. 19.

Punten van behandeling:

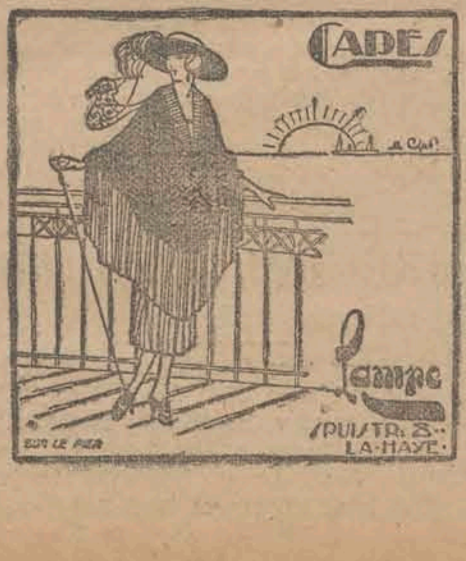
Verslag fin. commissie; rekening en verantwoording over 1920.
Mededeelingen.
Verkiezing bestuur en financieele commissie.

Aan H.H. Secretarissen en Penningmeesters der Afdeelingen.

H.H. SECRETARISSEN (c.q. Penningmeesters) worden beleefd doch dringend uitgenoodigd om van adresverandering hunner leden steeds bericht te zenden aan den Administrateur, Heulstraat 7.

H.H. PENNINGMEESTERS. Beleefd doch dringend verzoek om, na kennisgeving der desbetreffende mutatiën, voorkomende op de voorlaatste pagina van dit blad, aan den Penningmeester der afdeeling waartoe de betrokken leden komen te behooren (c.q. aan den Hoofdvertegenwoordiger in Ned.-Indië den Heer A. J. Gooszen, Landrechter te Solo) steeds te berichten of de uit uwe afdeeling vertrokken leden hunne contributie (over het loopende dan wel afgeloopen jaar) al dan niet hebben voldaan vóór hun vertrek (vide rondschrijven van 22 Januari).

Militaire exploratie van Nederlandsch-Nieuw-Guinea.

1907—1915.

Nos armées ont aussi travaillé pour la civilisation!

J. Ambert.

Het is in het Koloniaal Weekblad reeds meer gezegd, dat de tegenwoordige bestuursbezetting van Nederlandsch Nieuw-Guinea in vergelijking met die van Britsch-Papua een goed figuur maakt [1]).

Daartoe heeft ook, volgens den Resident van Nieuw-Guinea, C. Lulofs, niet weinig bijgedragen de werkelijk mooie kaart, schaal 1 : 1000.000, uitgave 1919, van den zevenjarigen, bewonderenswaardigen arbeid van drie militaire exploratie-detachementen, waarin nog wel, tengevolge van de stopzetting van de exploratie bij het uitbreken van den wereldoorlog in 1914, enkele hiaten voorkomen, maar die toch geen open vraag meer laat omtrent de topographie des lands in hoofdstukken en voor een goed deel ook in onderdeelen.

Voeg hierbij een schat van wetenschappelijke gegevens, op wetenschappelijke expedities door de militaire exploraties en *last not least* door zending en missie verzameld, dan staan wij er ook met onze kennis van een zoo uitgestrekt en moeilijk toegankelijk gebied niet slecht voor.

Er is in de laatste 15 *jaren zeer veel ingehaald van wat te voren was verwaarloosd.*

Met de vermelding van het bovenstaande is in weinig woorden een niet geringe lof verkondigd over de resultaten van de exploratie-detachementen in Nederl. Nieuw-Guinea, die zulk een belangrijk deel hebben genomen aan de wezenlijke ontdekking en het beschavingswerk van de „*Terra incognita*", zooals Wallace Nieuw-Guinea noemde, waarvan het aan Britsch-Papua grenzend gedeelte in Zuid-Nieuw-Guinea door de Engelschen niet oneigenaardig „*The Devils Own Country*" wordt betiteld, als gevolg van de wanhopige eentonigheid der nagenoeg van natuurschoon verstoken vlakke, veelal modderige kuststreek tot het Prins Frederik Hendrik-eiland en veel verder tot Hoek Bohia [2]). Een kustzoom, die den voorbijvarende zulk een triestigen aanblik oplevert, als de Wadden in Nederland (bldz. 168).

Het door het Departement van Oorlog in Nederl.-Indië met medewerking van andere Departementen en van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen samengesteld Verslag van de Militaire Exploratie van Nederlandsch Nieuw-Guinea 1907—1915 (met 9 kaarten, 10 schetsen en 186 foto's) en bij de Landsdrukkerij te Weltevreden in 1920 uitgegeven, geeft een boeiende schets van hetgeen door de militaire exploratie-detachementen is verricht ter verkenning van het onmetelijke gebiedsdeel [3]), waaromtrent onze kennis nog zoo uiterst gering was.

In het voorbericht (bldz. 2) wordt uitdrukkelijk verklaard, dat dit verslag geen volledig aardrijkskundig werk van Nederlandsch-Nieuw-Guinea wil zijn. Behalve door de militairen, werden ook door ambtenaren en ontdekkingsreizigers, geheel buiten de door de Regeering bevolen exploratie om, talrijke onderzoekingen gedaan en de bekendmaking van de resultaten daarvan heeft reeds een omvangrijke literatuur over Nieuw-Guinea doen ontstaan. Het „Verslag van de militaire exploratie" en de „Dagboeken en Verslagen der exploratie-detachementen zullen niet anders zijn dan een bekendmaking van hetgeen van Regeeringswege voor de exploratie werd verricht en van de daardoor verkregen wetenschap" (bldz. 3).

Hoogst interessant is het op bldz. 5—14 te lezen over het ontstaan van de plannen tot exploratie van Nieuw-Guinea.

Aan het initiatief van den Gouverneur-Generaal J. B. van Heutsz danken wij de werkzaamheid van

[1]) *Nieuw-Guinea* in „*Het Koloniaal Weekblad*" van 17 Februari 1921 No. 7.

[2]) Op den vasten wal van Nieuw-Guinea ten Noorden van de Aroe-eilanden.

[3]) De Westhelft van het eiland (± 48 pCt. van het geheele oppervlak) is Nederlandsch gebied. De grens is tevens ongeveer de lijn van de grootste breedte. De oppervlakte van het Nederlandsch gebied op het vaste land van Nieuw-Guinea moet bij gebruikmaking van alle in 1919 bekende gegevens op 389.800 K.M². worden gesteld. Met de bijbehoorende eilanden bedraagt het oppervlak 416.369 K.M²., of ruim 12 × het oppervlak van Nederland (32.536 K.M².)

Oppervlak van Java met Madura 131.572 K.M². Groot Brittanië en Ierland 314.761 K.M²., Duitschland 547.889 K.M². (bldz. 164 en 167).

Feuilleton.

Indië
in den spiegel van den Oceaan.

Beeld van Rust, Lijn en Kleur
door P. J. ZÜRCHER Jr.

II.

„Onvergetelijk blijven de avonden, als moeder aan den rand van het bed ons vertelt van den strijd van goed tegen kwaad in vele en velerlei dongèngs.

Goenawan Mangoenkoesoemo
in Soembangsih.

En als de avond is ingeluid, snel de schemer daalt en de tropen-nacht haar wade heeft gespreid, dan trekt de Javaan zich in zijn desa terug. Daar beluistert hij, in stillen manenacht, den harteklop van het leven, dat rust in het dorp onder het zilveren licht. Vaak treft men hem aan voor de deur van de eenvoudige bamboezen woning, door het atappen dak gedekt, in de koele, al-omvattende schaduw van den nacht. En daar, onder de bekoring van den onpeilbaren, nachtelijken hemel, blikt hij op tot de maan en de ontelbaar vele sterren, die hij er ziet, werelden, die spreken tot zijne ziel van de eeuwigheid der dingen, de oneindigheid van het heelal en van de grootheid van Allah, die immer bij hem en rechtvaardig is. Dan, gehurkt, kan hij zitten te mijmeren, vaak uren achtereen. Hij rookt zijn „strootje" en neuriet er zijn weemoedig liedje, waarin voortleven de legenden van zijn volk, door alle eeuwen heen. Deze bewierooken de deugd en den heldenmoed en nog zooveel ander schoons. Het vertelsel van den prins, die tijger wordt, slingert zich als een gulden draad door de sproke-legenden heen, die even kinderlijk als dichterlijk zijn. Niettemin, ze bekoren hem, meer nog, hij gelooft er in, gelijk onze jeugd in de sprookjes van Moeder de Gans en Andersen. Hij is vol eenvoud en vroom is zijn ziel.

De desa heeft hij lief, gelijk wij de stad onzer inwoning. Maar de liefde voor zijn dorp is veel inniger dan die, welke wij koesteren voor de groote, lichte stad. De desa en zijn inwoner vormen één ondeelbaar begrip. Tijdelijk zijn ze van elkander te scheiden, doch immer weer zal hij tot zijn dorp terug gaan, waar hij de — voor onze ooren zoo droeve — tonen van de angklong en de rebab heeft leeren liefhebben, waar de gamelan weerklonk, die hem het symbool is van liefde en vrede en van een goede harmonie des harten. Ook het eentonig geluid van het stampen der padi op het houten blok, wanneer de rijpe oogst het feestelijk versierde dorp is binnen gevoerd, klinkt als een verre echo van zoete muziek in zijn ziel op, telkenmale als hij daaraan terugdenkt. Want heel zijn leven lang, van kindsbeen af, heeft hij dit gehoord en naar dien

de militaire exploratie-detachementen op Nieuw-Guinea.

De stoot hiertoe werd gegeven door den kapitein der infanterie in commissie H. Colijn, die bij besluit der Indische Regeering van 12 Februari 1906 No. 16 in opdracht kreeg „zich naar de gewesten Menado, Ternate en Onderh., Amboina, Zuid-Nieuw-Guinea en Timor en Onderh. te begeven, teneinde voor zooveel noodig, na gehouden plaatselijk onderzoek, in overleg met de bestuurders dier gewesten, advies uit te brengen nopens eene in het belang van de economische ontwikkeling dier streken door den G.-G. wenschelijk geachte, gewijzigde indeeling van die gewesten en daarmede verband houdende reorganisatie van het bestuur, enz. over het thans tot die gewesten behoorend gebied......"

Zijne, ook uit een oogpunt van stijl, meesterlijk samengestelde „*Nota betreffende de ten aanzien van Nieuw-Guinea te volgen gedragslijn*" (Buitenzorg, 4 Februari 1907) gaf in groote lijnen aan, hoe wij dit donkere gebiedsdeel hadden aan te pakken om op een practische wijze ons gezag er daadwerkelijk te vestigen, met het oog ook op de klachten van het Britsche bestuur over de roof- en moordtochten van op ons gebied wonende stammen in Britsch gebied (1891 en 1892).

Na de oprichting van de bestuursvestigingen in 1898 te Fak Fak en Manoekwari met Assistent-Residenten, volgde eerst in 1902 onze vestiging te Merauke, nadat opnieuw klachten ons bereikt hadden van Britsche zijde over het al driester optreden der Tugeri's op Britsch gebied, die ook enkele scheepsofficieren van de „Generaal Pel" in 1899 hadden vermoord.

Met betrekking tot het in 't leven roepen der militaire detachementen lezen wij bldz. 8: Naar aanleiding van een voorstel van den Assistent-Resident Hellwig (1906), hetwelk een goed voorbereide wetenschappelijke expeditie naar het centrale bergland bepleitte, gaf kapitein Colijn als zijn meening te kennen „dat er geen aanleiding bestaat die te forceeren. Wordt voor een zoodanige expeditie geldelijke steun aan de Regeering gevraagd, dan kan dat verzoek natuurlijk in overweging worden genomen. Het staat echter voor mij geenszins vast, dat een wetenschappelijke expeditie tevens geschikt is eerstens verkenningsarbeid te verrichten. ......Een wetenschappelijke expeditie acht ik de eerste 2 jaren — althans op kosten der Regeering — niet raadzaam...... Het wil mij voorkomen, dat in de behoefte aan explorers (de door den heer Hellwig voor de verkenning noodig geoordeelde controleurs waren toch niet beschikbaar) op veel eenvoudiger en doeltreffender wijze kan worden voorzien en wel door ter beschikking van den Assistent-Resident te stellen een detachement van 2 luitenants en 4 brigades marechaussees."

Na de noodige voorbereiding, welke nu evenwel vlug haar beslag kreeg, stapte onder bevel van kapitein A. J. Gooszen, op 11 Juli 1907, het voor Zuid-Nieuw-Guinea, overeenkomstig de voorstellen van kapitein Colijn, bestemde militaire exploratie-detachement te Merauke aan land. En eerst in 1909 werd ter beschikking van den Assistent-Resident van Noord-Nieuw-Guinea bij Gouv. Besluit van 28 Augustus 1909 No. 4 een exploratie-detachement gesteld onder commando van kapitein F. J. P. Sachse, om werkzaam te zijn tot stelselmatige exploratie van tot genoemde afdeeling behoorend gebied, hetwelk den 28en September 1909 in de Humboldt-baai aankwam. Terwijl voor West-Nieuw-Guinea een exploratie-detachement onder commando van kapitein K. F. Koch den 21en Januari 1910 te Fak Fak aankwam, uitvoering gevende aan het Gouv. Besluit van 4 December 1909, No. 16.

Verrichtten deze drie detachementen van Zuid-, Noord- en West-Nieuw-Guinea met veel succes stelselmatige exploratie, jaren achtereen, — de noodzakelijkheid werd ingezien om daarenboven nog een tweetal expedities te organiseeren, de eerste in het Mamberamo-gebied, ingevolge de voorstellen van den heer Colijn, nu (Juli 1909) in zijn kwaliteit van „Adviseur voor de bestuurszaken der Buitenbezittingen", onder commando van den voortvarenden kapitein van den topografischen dienst A. Franssen Herderschee, met het doel om tot het centrale gebergte door te dringen, dat de Engelsche wetenschappelijke expeditie, uitgerust door het Britsche Ornithologisch Genootschap, van het Zuiden, n.l. van de Mimikarivier, zou trachten te bereiken (Gouv. Besluit 23 Oct. 1909, No. 1).

Deze expeditie, die den 31en October 1909 van Soerabaya vertrok, keerde den 22en Mei 1910 aldaar terug (bldz. 12).

De tweede afzonderlijke expeditie had ten doel een voorloopige verkenning ter wille van het Indisch comité voor wetenschappelijke onderzoekingen, dat voornemens was een doorsteek door Nieuw-

---

klank geluisterd om de bekoring, die daarin voor hem verborgen lag en hem lief geworden is, niet slechts om den monotonen klank van het harde hout, doch door de herinnering aan zijn prille kinderjaren, die zich als de wijdvertakte, heilige waringinboom over zijn ziel heeft uitgespreid, de tijd, dien hij doorbracht in de desa in de zorgeloosheid eener zonnige jeugd.

In den regentijd dartelde hij er moedernaakt rond en schepte zijn speelsche zin er behagen in, zich in het koele hemelwater, tot plassen vergaard, te baden en in den langen, stoffigen zomer, die zijn land in woestijnhitte dompelt, joeg hij vele vermaken na, om bij tijd en wijle, wanneer de hitte te hinderlijk hem werd, beschutting te zoeken onder een der schaduwboomen, waaraan zijn land zoo rijk is. Talrijke nevenfactoren hebben voorts samengewerkt om den hechten band tusschen hem en de desa te versterken. En zijn ziel verwerkte dit alles tot een amalgaam van wonderlijk bindende kracht. Ook de geur van moeder's haarwrong heeft er een aandeel in. De jonge Javaansche dichter, Noto Soeroto, heeft ons hiervan zoo schoon en dichterlijk verteld. Deze geur, die hem lief is, als de stem van zijne moeder, is één met de Schepping van zijn groote land, waar zijn vervluchtigende essence aan een product van de moeder-aarde wordt onttrokken.

In de desa schuilt poëzie. Men moet in de binnenlanden geweest zijn en daar den dorpeling in zijn omgeving hebben waargenomen, om dit te doorvoelen. Het valt zoo moeilijk te zeggen waar zij schuilt, juist omdat het op gevoels-trilling berust. Slechts de teederste snaren der gevoelige ziel worden er door beroerd en deze aanraking doortrilt, als een ijle beving, de duisterste diepten der ziel, waar het schoone ontbloeit.

De woningen in zoo'n dorp zijn niet mooi. Integendeel. Uit bamboe opgetrokken, zoekt men er vergeefs elke luxe. Het is alles even sober wat men er aanschouwt, oud en onaanzienlijk. De wegen zijn er uiterst primitif en fraaie winkels zijn er niet. In al zùlk schoon zou poëzie ook niet gedijen. Zij heeft een anderen bodem noodig.

Schuilt ze in het walmende oliepitje, dat bij stillen avond in den warong brandt, schichtig opflikkerend telkens, als is het beangst voor het duister? Schuilt ze in de geheimzinnige duisternis, die zoo vreemde vormen toovert, of in de stille geluiden, die men er telkens hoort en de weemoedige zangen, die van ongekende dingen spreken tot de ziel, die maar niet begrijpen kan; het geschuifel van menschen, die men vaak niet ziet vóór ze nabij zijn; den naargeestigen galm van den saté-venter en het klaaglijk gepiep van den lenigen pikolan, het bamboezen juk, waaraan de manden met koopwaar zwiepen in rythmischen cadens......? Of is het de groote rust, die tot de ziel spreekt, die rust, zoo het volmaakte nabij, dat zij niet schooner zou kunnen zijn?

Des daags, als de tropenzon de desa in haar gouden sluier hult, of bij nachte, als hoog aan den stillen hemel de groote maan, onbewogen, op het dorp neerblikt en het in bleek zilveren schijn doet opglanzen en scherpe slagschaduwen op den grond toovert van de huisjes en de boomen, die allen er

Guinea te ondernemen langs de door Mr. Lorentz gevolgde route. Het wilde, alvorens daartoe over te gaan, op de hoogte komen van de mogelijkheid om van het Oranje-gebergte in noordelijke richting afdalende, langs de Idenburg- en de Mamberamo-rivieren de Noordkust te bereiken. Het gold in de eerste plaats eene verkenning te doen plaats hebben van de Idenburgrivier.

Ingevolge Gouv. Besluit van den 21en Maart 1911 No. 3 werd deze verkenning opgedragen aan een detachement van de Marine, onder bevel van den luitenant t. z. J. de Wal. Den 13en Mei 1911 kwam dit detachement te Pioniersbivak aan, vanwaar het 16 Augustus van hetzelfde jaar weder vertrok.

Op bldz. 13 van het verslag lezen wij, dat geheel in de lijn van de door de Regeering op Nieuw-Guinea aangevangen onderneming, aan de expedities van wetenschappelijke instellingen de gevraagde steun werd verschaft door militaire detachementen, terwijl bovendien de expedities kosteloos door schepen van de Gouv. Marine werden overgevoerd, waardoor een geregelde scheepvaartdienst tusschen Amboina en de basis in Nieuw-Guinea kon worden onderhouden.

De prachtige ontdekkingstochten, vanwege wetenschappelijke instellingen ondernomen, vielen in de periode tusschen de jaren 1907 en 1915.

Het waren een drietal expedities, uitgerust door het Indisch Comité voor wetenschappelijke onderzoekingen te Batavia, ten behoeve van Zuid-Nieuw-Guinea en een 2-tal Engelsche expedities, ondernomen door het Britsch Ornithologisch Genootschap in hetzelfde gebiedsdeel van Nieuw-Guinea. Zie hoofdstuk IIb. „De ontdekkingstochten, welke tusschen 1907 en 1915 vanwege wetenschappelijke instellingen werden ondernomen" (bldz. 27—32).

Vanwege het Indisch Comité vertrok de eerste expeditie onder leiding van Mr. H. A. Lorentz 17 April 1907 uit Soerabaya. De overige deelnemers waren de heeren J. W. van Nouhuijs, Gezaghebber der Gouv. Marine; G. M. Versteeg, Officier van Gezondheid 2e kl. en J. M. Dumas, practisch natuuronderzoeker, terwijl het dekkingsdetachement onder bevel stond van den 1en luit. der inf. C. Schultz.

Wij herinneren er hier aan, dat deze expeditie niet ten doel had het bereiken van het bergland, maar het wetenschappelijk onderzoek van het gebied, gelegen in de nabijheid van de Oostbaai en de daarin uitmondende rivieren. Als resultaat heeft die expeditie kunnen boeken: een uitvoerige botanische collectie uit het laagland, het heuvelland en het lagere bergland tot pl.m. 900 M. Als topografisch resultaat komt daar nog bij: de verkenning van den bovenloop van de Noordrivier (later Lorentzrivier genoemd), de ontdekking van een aantal bergketens, het beklimmen van een der lagere toppen van het Hellwiggebergte op pl.m. 2300 M. en het verkregen uitzicht op het hoogere, noordelijk gelegen bergland. Toegerust met de kennis, in 1907 opgedaan, gingen de heeren Lorentz en van Nouhuijs in 1909 nog eens de Noordrivier opvaren, thans echter met het doel het Centrale gebergte met de daarin gelegen sneeuwtoppen te bereiken, terwijl het maken van wetenschappelijke verzamelingen pas in de tweede plaats in aanmerking kwam. De resultaten van die expeditie — de 2e van het Indisch Comité — zijn o.m. neergelegd in het verhaal van den tocht naar het sneeuwgebergte van Nieuw-Guinea [1]), van de hand van den kranigen en energieken leider der expeditie Mr. H. A. Lorentz. Ze liggen nog versch in het geheugen, toen de couranten, ook in het buitenland, er vol van waren. Allen jubelden over den behaalden triomf der 3 mannen, Mr. Lorentz v.d. J. W. van Nouhuijs en de commandant van het dekkingsdetachement D. Habbema, 1e luit. der inf., die op 8 November 1909 als de eerste Europeanen op Nieuw-Guinea, na de beklimming van het Oranje-gebergte in het Centrale bergland, de eeuwige sneeuw op een sneeuwveld — 4508 M. hoog — gelegen aan de Noordzijde van den Wilhelminatop (4750 M.) betraden.

Ook de wetenschappelijke resultaten waren wederom zeer belangrijk. Er werd vriendschappelijke aanraking verkregen met de in de bergen wonende Papoea's, die zich in vele opzichten van de rivierbewoners onderscheiden; er werden ethnografica verzameld, anthropologische metingen verricht en ten slotte, hetgeen niet het minste was, een belangrijke natuurhistorische verzameling bijeengebracht, die echter in hoofdzaak betrekking had op het laagland en het lagere bergland.

Waar de 2e expeditie de mogelijkheid had aangetoond om langs den gevolgden weg het Oranje-

[1]) *Zwarte menschen — Witte bergen.* — Verhaal van den tocht naar het sneeuwgebergte van Nieuw-Guinea, door Mr. H. A. Lorentz, Leiden 1913. N.V. Boekhandel en Drukkerij voorheen E. J. Brill, een mooi werk met prachtige foto's versierd, een sympathiek geschreven boek, dat elke Hollandsche jongen moet gelezen hebben!

---

te droomen staan, dan nemen de voorwerpen zoo heel anderen vorm aan. Hier ontwaart men de tot reusachtige klewangs omgetooverde, met zilveren contour scherp omlijnde vormen van pisangbladeren, die uitsteken over de bamboezen omheining van den voortuin eener woning; ginds, waar de maan speelt door het ragfijne loover van hoog opgeschoten tamarinde- en tjemaraboomen, is, plots, het harde aarden pad belegd met een kostbaar kanten kleed, om elders, waar het boomenloof een dichte beschutting vormt, dat plekje van de desa geheel aan den nacht over te geven. Daar is het duister dan volkomen en kan men den weg, voortslingerend veelal in grillige wendingen, slechts gissen.

O, in de desa is het zoo eenzaam en sober. Maar het is er zoo mooi, juist door hare groote soberheid. De natuur leeft zich daar ten deele nog uit naar het oorspronkelijke plan; alles spreekt er nog tot de ziel van het eeuwige en men vindt er terug de gedachte rust van den voortijd.

Zoo is de desa en het gemoed van den braven dorpeling is ontvankelijk voor dat teedere schoon. Zij spreken er nimmer over, zoo min als de rijke stedeling, van geslacht tot geslacht groot gebracht in de weelde eener omgeving, over dat kostbaar bezit zal spreken. Hij is daaraan gewend en de dagelijksche aanschouwing er van berokkent dien rijke geen sensatie, hoegenaamd. Ook de dorpeling is aan de luxe van zijn „sober" verblijf gewend; maar hij neemt bij ied'ren aanblik — telkenmale weer — de schoonheid er van waar en hij doorvoelt dit als een deel van zichzelven. Hij kan dat niet missen.

Het scheiden daarvan doet hem pijn in de ziel, gelijk het amputeeren van een arm of een been het lichaam pijn zou veroorzaken, waarvan zij onderdeel uitmaken. Erger nog, het eerste zal hem pijn blijven doen. Hij zal die smart niet kunnen dragen.

Toch gaat hij — noodgedwongen — er somwijlen toe over dit plekje grond van zijn groote, wonderlichte land te verlaten. Dan gaat hij, òmdat het moet, uit economischen dwang, gelokt door den zuiveren klank van het munt-metaal. Maar hij zal zich geweld aandoen; zijn berustende natuur zal hem laten gaan — ten slotte — doch niet zonder het stellige voornemen om eens weder te keeren. Veelal echter is deze uittocht niet in zijn voordeel. Wanneer hij er niet in slaagt in het nieuwe land in te burgeren, is hij in veel gevallen het kind van de rekening, want hij is zwak en zijne ziel van een kinderlijke teederheid. Verschillende kwaadaardige invloeden zullen hem aangrijpen en oorzaak van zijne mislukking worden. Dan sterft hij een vroegtijdigen dood, of hij voert van stonde af een wanhopigen strijd tegen het heimwee, dat hem onbarmhartig zal teisteren en tot geregelden arbeid hem ongeschikt maakt.

Verreweg de kleinste meerderheid slaagt er in aan het nieuwe vaderland te wennen. Doch ook in dat geval zal hij — na ommekomst van den contracttijd — naar de desa, den droom van zijne jeugd, terugkeeren, die hem alle jaren door in zijne herinnering is bij gebleven. Alleen daar zal hij volkomen gelukkig zijn.

(*Wordt vervolgd.*)

gebergte te bereiken, moest thans een derde expeditie volgen om het wetenschappelijk onderzoek van het hooggebergte ter hand te nemen, te meer daar vreemdelingen ons op eigen gebied concurrentie gingen aandoen.

Reeds in 1910 had een Engelsche expeditie — de eerste vanwege het Britsch Ornithologisch Genootschap — zich aan de Mimika gevestigd, met het doel van daar uit de sneeuwvelden van Caastensztop te bereiken. Ofschoon dat plan niet gelukte — de Engelschen kwamen na veel gesukkel met hun arbeidskrachten niet hooger dan ruim 2000 M. — bereikten in het laatst van 1910 geruchten ons land, dat Engeland een nieuwe poging wilde wagen, welke geruchten zich weldra in zekerheid omzetten. Ditmaal zou de Engelsche expeditie de Oetakwa opvaren, welke rivier ook aan de Z.-W.-kust uitmondt en wederom trachten Caastensztop te bereiken, onderweg op natuur-historisch gebied verzamelingen aanleggend. Het was dus een haastig handelen onzerzijds om de Engelschen voor te zijn, dit zag het Indisch Comité ook in en nam zonder dralen het initiatief een 3e expeditie uit te rusten, die den 21en Augustus 1912 uit Soerabaya vertrok, bijna gelijktijdig met de Engelsche explorateurs. Deze derde Nederlandsche wetenschappelijke expeditie behoorde, wat getalsterkte der deelnemers betreft, wel tot de grootste, die ooit door Nederland werd uitgerust. Ze stond onder leiding van den kapitein van den topografischen dienst A. Franssen Herderschee. De deelnemers waren de heeren G. M. Versteeg, Dr. A. A. Pulle *), lector aan de Utrechtsche Universiteit, Dr. P. F. Hubrecht, geoloog en J. H. Sitamala, Inlandsch arts, terwijl het dekkingsdetachement onder bevel stond van den 1en luit.-adjudant der inf. L. A. Snell.

Op den 21en Februari 1913 stonden de 3 heeren Franssen Herderschee, Hubrecht en Versteeg en hun Dajaks op het hoogste punt van den Wilhelminatop op 4700 M. boven den spiegel der zee, op een reusachtig sneeuwveld, dat zich nog honderden meters beneden hen uitstrekte. Moest van het laatste, overigens met de noodige beperking gestelde punt van hun opdracht, n.l. de verkenning naar de Noordzijde, afgezien worden wegens gebrek aan draagkrachten en levensmiddelen, het uitzicht naar het Noorden gaf hun toch reeds een denkbeeld van het achterland, dat in de naaste toekomst verder onderzocht moet worden. Op geologisch gebied kon er veel verzameld en gefotografeerd worden, zoodat de bereiking van den hoogsten top niet uitsluitend een sport succes is geweest.

Toch mag ook uit een nationaal oogpunt met voldoening op den tocht teruggezien worden, immers, de Engelschen aan de Oetakwa hadden reeds in Januari met behulp van de in het gebergte wonende Papoea's hun stormloop op den Caastensztop gewaagd, echter slechts met het gedeeltelijk succes, dat zij op 4300—4400 M. op de grens der eeuwige sneeuwvelden moesten terugkeeren.

De deelnemers van de Nederlandsche expeditie waren begin Maart allen weer in het bivak op het Treubgebergte verzameld, van waaruit de terugtocht begonnen werd, zoodat 14 Maart 1913 de geheele expeditie weer aan de rivier terug was.

Terwijl de botanicus en de medicus zich bezighielden met verzamelen en inpakken der collecties, maakten de leider en de geoloog nog een verkenningstocht op een der zijrivieren van de Noordrivier. Den 15en April kwam een gouvernements stoomschip de expeditie afhalen en bracht allen naar Ambon, van waar de deelnemers langs verschillende wegen naar Java onderscheidenlijk Borneo terugkeerden. De Europeanen waren den 10en Mei 1913 allen weer op Java terug.

Terugziende op den tocht, blijkt het, dat de expeditie op het laatste punt na, geheel aan haar doel beantwoord heeft. De zoölogische collectie omvat aan vogelhuiden alleen al 1000 stuks, waarvan een gedeelte in het bergland bijeengebracht.

Ook de botanische oogst is zeer groot; er werden ruim 1500 plantensoorten in 8000 à 9000 exemplaren bijeengebracht, die als ze bewerkt zijn, voor het eerst een grondig inzicht zullen geven in de samenstelling van de Alpenflora van dit gebied.

De geoloog heeft waarnemingen kunnen doen omtrent de geologische samenstelling van het hoogere bergland, waar geen plantengroei hem meer hinderde, en eindelijk heeft de leider-topograaf den geheelen weg kartografisch kunnen opmeten en alle belangrijke toppen van uit verschillende punten kunnen opmeten.

(Wordt vervolgd). A. R. v. O.

*) Dr. Pulle maakte van 1902—1903 deel uit van de Saramakka-expeditie naar Suriname, waardoor hij in de gelegenheid was de flora in Suriname te bestudeeren. In 1906 promoveerde hij bij Professor Dr. F. A. F. C. Went op een dissertatie over de Surinaamsche flora; in datzelfde jaar vertrok de heer Pulle naar Java, waarheen hij werd uitgezonden door het „Buitenzorg-fonds". Terwijl hij zich in Indië bevond, werd hij benoemd tot lector aan de Utrechtsche Universiteit, welk ambt hij aanvaardde na zijn terugkeer in Holland. In verband met zijn studies en deelneming aan de Saramakka-expeditie zag de heer Pulle zich aangezocht om thans ook deze expeditie naar het Sneeuwgebergte van Nieuw-Guinea mede te maken. Zooals bekend, is Dr. A. A. Pulle sedert eenige jaren hoogleeraar in de bijzondere plantkunde en leer van de verspreiding der planten aan de Utrechtsche Universiteit.

Dr. P. F. Hubrecht is de zoon van den bekenden Utrechtschen hoogleeraar.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het zwaartepunt bij het Onderwijs.

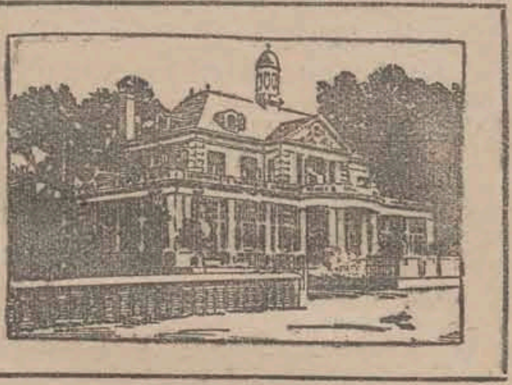
In de *Sum. Post* van 12 Juli betoogt de heer Vierhout, dat de directeur van het D. v. O., mr. Creutzberg, het onderricht in Indië ten onrechte in de richting der Indische, der Oostersche cultuur drijft.

Hij schrijft o.m.: Dit is het groote punt van verschil tusschen mr. Cr. en ons: hij legt aan geheel Indië van boven af een nieuw, Oostersch onderwijs op, instede van zich ten deze te vergewissen van de werkelijke ontwikkelingsaspiratiën van den doorsnee-Inlander. Wij nu blijven ontkennen, dat de Inlander voor zijne kinderen een Oostersche ontwikkeling wenscht. Hij heeft gezien, dat de Oostersche cultuur sinds eeuwen voor de Oosterlingen beteekend heeft: de dood in den pot; hij heeft ook gezien, dat een Oostersch volk er in 50 jaren tijds volkomen bovenop is gekomen, zich tot de gelijkwaardige der Europeesche natiën heeft gemaakt, door zich in de richting der Westersche beschaving te bewegen. Dàt voorbeeld, en geen ander, wil de Inlander volgen; in die richting voorvoelt en zoekt hij de intellectueele en economische opheffing van zijn volk!

Wie nu wordt door de practijk van den dag in 't gelijk gesteld, mr. Cr. of wij? 't Is reeds thans een feit, dat de Oostersch-klassieke afdeeling van de algemeene middelbare school niet door de Inlandsche ouders voor hunne jongens wordt gezocht en dat de ontwikkelde Inlander de voorkeur geeft aan de Westersch-klassieke afdeeling.

De ontwikkelde Inlander in Indië hoopt, dat zijne jongelingschap van goeden aanleg, evenals de Japansche, aan een op Westersche leest geschoeide hoogeschool de Westersche kennis zal kunnen opdoen, noodig om Indië in zoo kort mogelijken tijd in alle richtingen vooruit te brengen. Maar natuurlijk zal men hem die universiteit niet geven, daar men altijd alles beter weet dan de Inlandsche bevolking zelve. En als een nieuw te stichten (zuiver Oostersche) Indische inrichting van hooger onderwijs door de schuld der betweters een mislukking zal blijken, dan zal 't een uitgemaakte zaak heeten, dat Indië nog lang niet „rijp" is voor een universiteit.

En intusschen loopt men in zijn eigen systeem reeds dood, daar de commissie voor een instelling van hoogere Oostersche cultuur het Nederlandsch tot voertaal neemt en de Oostersche hoogere beschaving wil doen aanbrengen door Nederlandsche pro-

fessoren volgens Westersche wetenschappelijke methodes.

Wat wij, Nederlanders, in Indië den Inlanders hebben bij te brengen, is de Westersche cultuur, niet omdat die in alle opzichten de cultuur bij uitnemendheid is, doch omdat zij in de op dit oogenblik loopende eeuwen toevallig de cultuur is in welker teeken de ontwikkeling der wereld staat, en wij te zorgen hebben, dat Indië in die algemeene ontwikkeling kan worden opgenomen, welke taak Indië van ons eischt. Daarom, en om geen andere reden.

Het aankweeken van kennis van de oude wijsbegeerte, letteren en kunst van het eeuwenoude Oosten en van eerbied en liefde daarvoor, blijve overgelaten aan hen, die daartoe de natuurlijk-geroepenen zijn: de begaafde Oosterlingen-zelven. Hunne bemoeiingen verdienen den krachtigsten moreelen en zakelijken steun van de zijde der regeering en der in Indië arbeidende Westerlingen. Doch wijzelven hebben tegenover den Inlander onze eigene, een andere, de Westersche taak te vervullen. En het is de volledige nakoming van deze taak, welke de Inlandsche bevolking al dringender van ons verlangt en waarvan wij ons fataal verwijderen door het zwaartepunt in het Indisch onderwijs te verleggen van de levende Westersche naar de historische Oostersche cultuur.

De vlootplannen.

De hoofdredacteur van de *N. Soer. Crt.* geeft in zijn blad van 9 Juli een nuchtere beschouwing over de vlootplannen, waaraan volgens de Java Bode, zeer veel waarde te hechten is, daar de heer Van Ghert bekend staat als een journalist, die een zeer juisten kijk op de zaken heeft.

Marine-experts verklaren, aldus de heer v. Gh., dat het bezit van een vloot, zooals zij door de Defensiecommissie wordt voorgesteld, voor Indië een grooten waarborg beteekent, dat een aanval van een op verovering beluste vreemde mogendheid, zoo niet kan worden afgeslagen, dan toch op ernstige wijze kan worden bemoeilijkt. Aan het verlangen: een vloot te bouwen van klein doch goed materiaal, is hier voldaan.

De commissie jaagt geen hersenschimmen na; zij begrijpt, dat van den bouw van groote schepen, welker gevechtswaarde trouwens, tengevolge van het gebruik van duikbooten, hoogst twijfelachtig is geworden, niets komen kan.

Aan mededinging op dit gebied met de groote mogendheden, die zich trouwens zelven reeds beginnen af te vragen, waar het met den vlootbouw heen moet, valt niet te denken.

Indië behoeft een vloot, welke zich aanpast aan hare behoeften en die zich enkel richt op de verdediging van den Archipel. „Groote ondernemingen" zullen haar niet opgedragen worden; een aanvaller moet echter weten, dat, als hij toeslaat, er teruggeslagen zal worden.

Hoe de loop der wereldgebeurtenissen zal zijn, kan niemand voorspellen. Velen hebben den Pacific reeds uitgekozen als de plaats, waar in de toekomst de mogendheden hare krachten met elkander zullen meten, en zou het zoo uitvallen, dan is het minste wat men van Indië mag verwachten, dat het zijn neutraliteit op *behoorlijke* wijze zal weten te verdedigen. Van de mogelijkheid, dat Indië in een conflict betrokken zal worden, spreken wij hier niet eens; in dat geval toch zouden de eischen aan de marine te stellen, nog veel zwaarder zijn. In dit licht bezien, heeft de theorie: dat alleen reeds de aanwezigheid van een kleine, doch goede vloot een waarborg van beteekenis is voor onze veiligheid, veel waarde. Zonder zoo'n vloot — dus in de omstandigheden, waarin wij thans verkeeren — loopt Indië veel eerder kans in een conflict betrokken te worden, dan wanneer een mogelijke belager weet, dat hij, bij het binnentreden van ons erf, op krachtigen tegenstand kan rekenen.

Slechts over de financieele zijde van het vraagstuk koestert de heer v. Gh. eenige vrees.

Men begrijpe goed, zoo redeneert hij, dat in deze tijden van malaise de millioenen niet voor het

scheppen liggen. Wij achten het zelfs onmogelijk, dat Indië, bij den tegenwoordigen stand van zaken, den zwaarderen last zal kunnen torsen. Dat de economische toestand van Indië hoogst ernstig is, zal niemand durven ontkennen, en nu is in den Volksraad weliswaar vertrouwen in het doorzicht der Regeering uitgesproken, maar ook deze kan zich vergissen, zoo goed als de vorige G. G. zich vergist heeft, toen hij de landsuitgaven steeds hooger opschroefde. Bij de Staten-Generaal berust de beslissing omtrent de voorstellen, en nu zullen wij moeten afwachten, of de Nederlandsche Regeering wel zooveel haast zal maken, om ze bij de Tweede Kamer aanhangig te maken.

Ten slotte is de heer van Gh. van meening, dat de aanneming van de voorstellen volstrekt niet beteekent, dat we er al zijn; hoogstens kan men van een goed begin spreken.

De *Java Bode* acht het den heer v. Gh. tot eer, dat hij onvoorwaardelijk geloof hecht aan de verklaringen van de even intègre als bekwame marine experts, die alle vertrouwen in de voorgestelde vloot hebben.

De heer *J. G. Boon* schrijft in het *Soer. Hbl.* van 16 Juli aan het slot van een woord van hulde aan de 37 Volksraadsleden, die vóór het Vlootontwerp stemden:

Voor mijn blad ligt er een zekere zelfvoldoening in, dat het zich kan beroemen door zijn artikelen over de defensie, het Indische intellect te hebben baanwijs gemaakt op het lang niet gemakkelijke gebied der defensie. Onze roep, verleden jaar gedaan: *„Indiërs of liever Insulinders, eilandbewoners, uw toekomst ligt op het water"*, is geen vergeefsche geweest.

Het Nederlandsche volk is een kind der zee. Het is aan de zee geboren, op de zee geworden, door de zee gewassen tot een geëerd en vermogend volk.

Niet minder dan dat Nederlandsche volk zal het Indische een kind der zee moeten worden, en al zal het jaren behoeven om dat agrarische en achterlijke volk tot een zeevolk te verheffen, de stemming in den Volksraad is daar, om te bewijzen, dat de wil er is om een seagoing nation te worden, d.w.z. een volk, welks stem in de wereld gehoord zal worden. En waar een wil is, daar is een weg.

Een middel tot gedeeltelijke voorziening in het tekort aan ambtenaren.

Men schrijft aan de *Java Bode* — d.d. 14 Juli — o.m.: Jaarlijks verlaat een stroom van gepensionneerde ambtenaren en officieren Indië, blij in het vooruitzicht vaderland en familie weer te zien, maar voor een groot deel niet wetend wat hun te wachten staat. Men hoopt er te komen van 't pensioen en 't overgelegde en stelt zich voor een kalm leven te gaan leiden, misschien wel heel lang nog van zijn rust te genieten, doch 't valt maar al te dikwijls tegen. Hoe gaarne zou menigeen dan weer terugkeeren naar 't land, dat hem weliswaar veel desillusies verschafte, maar waar hij dan toch een tamelijk menschwaardig bestaan had, terwijl nu stille armoede en onaangename klimaatsinvloeden zijn deel zijn. Hoe dikwijls zien wij dan ook gepensionneerden in Holland na eenige jaren plotseling op den doodenlijst. Behalve voornoemde misère moet als hoofd-oorzaak hiervan worden aangemerkt, dat menschen, die nu eenmaal gewoon zijn te werken, een leven van ledigheid niet verdragen kunnen. En hoevele honderden zijn er onder die gepensionneerden, die, in Indië verblijvende, nog tientallen jaren goede diensten hadden kunnen bewijzen in allerlei betrekkingen!

Wat nu is de oorzaak, dat zoovele zeer bruikbare krachten noodeloos verloren gaan voor 's lands dienst? Wat is de oorzaak, dat thans vele duizenden de Nederlandsche gemeenschap en zichzelven tot een last en ergernis zijn, in stede van de Indische gemeenschap nog tientallen van jaren gewichtige diensten te bewijzen, in betrekkingen, waarin ze wèl op hun plaats zouden wezen? De oorzaak is dàârin gelegen, dat men de gepensionneerden zet voor een moeilijke keuze, namelijk *Indië* of *Holland* zonder middenweg.

Velen vreezen maar al te zeer, dat het aanvaarden van een *tijdelijke* betrekking in Indië hen vrij zeker er toe zal brengen ten slotte *nooit* meer Holland terug te zien, daar ze dan als vanzelve, opgaande in werk en omgeving, eindelijk geheel aan de Hollandsche omstandigheden zullen ontgroeien. Bestonden nu voor hen gelijke verlofsbepalingen als voor ambtenaren in vasten dienst, vele honderden, die nu zonder bedenken zich dadelijk naar Holland inschepen, zouden dan eerst nog de vraag overwegen, of 't hun niet beter zou passen in tijdelijken dienst te treden, met 't vooruitzicht bij tusschenpozen van 6 jaren hun land weer te zien. Hier is geen bedoeld verlof wegens langdurigen dienst. Ziekteverloven of verlenging wegens ziekte blijven uitgesloten in verband met de meerdere kansen om ziek te worden, die men op hoogeren leeftijd loopt en waardoor de begrooting met te zware uitgaven belast zou worden.

Schr. betoogt vervolgens, dat deze verloven wegens langdurigen dienst zonder eenig bezwaar kunnen worden toegestaan. Hij beveelt ten slotte zijn voorstel der Regeering in ernstige overweging aan en hoopt, dat de nieuwe landvoogd ook hierin een deugdelijk middel moge vinden ter bereiking van het zich zelven gestelde doel om zooveel mogelijk tegemoet te komen aan het nijpend tekort aan personeel.

De *Java Bode* is het niet in alle opzichten met schrijver eens. Men dient voorzichtig te zijn met het zgn. „nijpend" personeel-tekort. De tallooze bezuinigingen op alle diensten beteekenen minder werk, dus minder ambtenaren. Het mag als bekend worden verondersteld, dat sommige diensten reeds overgingen tot ontslag van personeel, terwijl onze inzender ook uit het oog verliest, dat er tal van ontslagen particulieren niets liever zouden doen dan een gouvernementsbetrekking aannemen. Wij weten, dat het gebrek aan personeel zich in de komende jaren weer scherp zal doen gevoelen, maar toch dient men zich den toestand niet voor te stellen, alsof er duizenden ambtenaren te weinig zijn. Voor het overige lijkt ons het denkbeeld van den geachten inzender een overweging zeker waard.

Journalistiek.

In het *N. v. d. D.* lezen we het volgende: De heer Wybrands is wegens ziekte niet langer aan het *N. v. d. D. v. N.-I.* verbonden. Wij spreken ons groot leedwezen uit over het uittreden van een gewaardeerd medewerker, die sedert lange jaren aan ons blad verbonden was, die veel Indische ervaring had en wiens bezonken oordeel en pittige artikelen niet weinig tot den bloei van *Het Nieuws* hebben bijgedragen.

Opiumana.

In het jongste nummer van de *Banier* beëindigt de heer M. Tuiten zijn interessante artikelenreeks over het opiumkwaad.

Het is ons bekend, dat deze vijftien vlotte artikelen algemeen de aandacht hebben getrokken. Bestaat er geens kans om ze in een brochure of boekje samen te vatten?

Java-Bode.

UIT DE INDISCHE PERS.

Een stukje geschiedenis der Zending in de Bataklanden.

I.

Het is thans reeds meer dan één eeuw geleden, zegt Dja Manonggor in de „Sinar Sumatra" van 7 Mei 1921, dat de eerste christen godsdienstpredikers in Tapanoeli aankwamen.

Het waren de Engelsche zendelingen, de heeren Burton, Ward en Evans, die, tijdens het Engelsch tusschenbestuur op Sumatra, van uit Engeland derwaarts waren gezonden.

De heeren Burton en Ward trokken naar Sibolga, terwijl de eerste een begin maakte met de vertaling van den Bijbel in de Bataksche taal.

Zij reisden in het jaar 1824, niettegenstaande de toenmalige moeilijke omstandigheden, naar het sterk bevolkte gebied van Silindoeng, alwaar nog nimmer een Europeaan was doorgedrongen en hielden lezingen, waarop somtijds meer dan duizend personen tegenwoordig waren, zeker niet het minst uit nieuwsgierigheid, om de nog nooit geziene Europeanen van nabij te aanschouwen.

Op die eerste samenkomst werd het doel van de komst aan de menigte uitgelegd, waarna één der hoofden opstond en het navolgende zeide:

„Ik ben zeer hoogbejaard en ben van meening dat „het niet noodzakelijk is dat verandering wordt gebracht in de Bataksche samenleving.

„Wanneer de vreemdeling dat toch wil doen, dan „moeten wij die veranderingen niet aanvaarden.

„Willen de heeren ons evenwel den weg wijzen, „welke tot materieelen welstand en geluk leidt, dan „kunnen zij hier blijven, doch niet verder dan tot „deze zijde van Tobagebied."

De terugreis naar Sibolga werd toen aanvaard.

Een tweede reis naar Silindoeng had minder succes.

De Padri's van de Westkust van Sumatra oefenden toen reeds hun tegenwerkenden invloed uit op het Bataksche volk, met het gevolg, dat de heeren Burton en Ward overhaast naar Sibolga moesten terugkeeren.

In het jaar 1827 werd van uit Nederland de heer Gutzlaff naar Sumatra gezonden, doch na dáár eenigen tijd te hebben vertoefd, vertrok hij naar China.

Ook eene Bostonsche christelijke vereeniging in Amerika stelde belang in dit onderwerp en zond in het jaar 1834 uit naar Sibolga de heeren Munsen en Lijman, die naar het eiland Nias trokken, doch niet door de bevolking werden ontvangen.

Dáár waren te voren reeds twee katholieke priesters aangekomen, die door de bevolking waren vergiftigd.

De heeren Burton en Ward keerden eveneens van een vergeefsche reis naar Nias te Sibolga terug en vergetende hetgeen gebeurd was in Silindong en geen gevaren vreezende, trokken zij ten derden male derwaarts, met het ongelukkig gevolg, dat zij op den 28en Juni van het jaar 1834 in de kampong Sisaksak, in de nabijheid van Loboepinang, werden getjintjangd en hunne lichamen werden opgegeten.

Slechts één man van het gevolg der heeren ontsnapte aan den moord.

De zendingsvereeniging te Barmen heeft in het jaar 1907 een marmeren gedenksteen doen oprichten op de plaats, waar deze treurige gebeurtenis heeft plaats gehad.

In het jaar 1854 woonde te Ermelo, in Nederland, de heer Witteveen, die in de christianiseering van de Bataklanden bijzonder belang stelde en het was door zijne bemoeienissen dat in dat jaar door de Nederlandsche zending de prediker van Asselt naar Indië werd uitgezonden.

Toen hij te Padang, ter Westkust van Sumatra, aangekomen, zag, dat de Mohamedaansche invloeden daar reeds te sterk ontwikkeld waren, vertrok hij naar Sipirok, welke plaats gelegen is in de Noordelijke binnenlanden van Tapanoeli.

Onbekend zijnde met de Bataksche taal, was zijn levensbestaan zeer moeilijk, doch, naarmate zijn kennis van de taal toenam en hij medische hulp verstrekte aan de bevolking, nam het vertrouwen in hem toe en kon hij weldra al zijne talenkennis ten toon spreiden bij de uitoefening van de taak, welke hij op zich had genomen.

Hij bezocht Sibolga en daarna Silindoeng, doch de christelijke leer daar niet gewild zijnde, kwam hij in het jaar 1859 te Sipirok terug.

In datzelfde jaar kwamen te Sipirok aan de hulppredikers Dammerboer, die zich te Hoeta Rimbaroe vestigde, in de nabijheid van Padang Sidempoean en de heeren Betz, Koster en van Daalen.

De heer Betz kreeg Boenga Bandar tot standplaats en de heeren Koster en van Daalen het dorp Pagaroetan.

Na het overlijden van den heer Koster verhuisde de heer van Dalen naar Simapailapil.

In het jaar 1860 kregen de heer Klammer, die op

Java werkzaam was, en de heer Heine van het bestuur der Barmensche zendingsvereeniging de opdracht naar Sumatra te vertrekken en den heer van Asselt bij te staan in zijn werk te Sipirok.

Van toen af kon men zeggen, dat het zendingswerk in de Bataklanden geheel in handen was van genoemde zendingsvereeniging.

In het jaar 1862 begon de heer Nommensen het zendingswerk te Baros, Boengabandar, Paransarat en Sipirok en in het jaar 1864 te Silindoeng, alwaar de Engelsche missionarissen Burton en Ward, zooals bovenvermeld, op 28 Juni 1834 waren vermoord en opgegeten.

Toen de bevolking van Silindong van de komst van den heer Nommensen kennis nam, was zij zeer ontstemd en liet hem weten dat, bijaldien hij het waagde zich in haar gebied te vestigen, hij zich blootstelde aan dezelfde bejegening, welke de Engelsche missionarissen hadden ondervonden.

De heer Nommensen liet zich evenwel door die bedreiging niet terugschrikken.

Hij bood der bevolking aan hare kinderen te ononderwijzen, haar de kennis van de muziek- en andere instrumenten bij te brengen, doch dat aanbod werd geweigerd uit vrees van de ouders dat hunne kinderen later uit hun land zouden worden weggevoerd.

(Wordt vervolgd).

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Over wijlen den heer Tjong A Fie, in leven Majoor der Chineezen te Medan (Oostkust van Sumatra).

In het Kol. Weekblad van 9 Juni 1921, No. 23, werd reeds melding gemaakt van het plotseling overlijden, op 4 Februari van dat jaar, van den heer Tjong A Fie, in leven majoor der Chineezen te Medan, dus kort nadat op 22 Januari 1921 hem het officierskruis der orde van Oranje-Nassau door den Gouverneur van Sumatra's Oostkust op de borst was gespeld.

Ook werd toen een klein overzicht gegeven van zijne ambtelijke loopbaan, welke begon met de bescheiden positie van hoofd der Chineezen te Laboean en eindigde met de belangrijke functie van majoor der Chineezen te Medan.

Ging het hem ambtelijk dus fortuinlijk, niet minder voorspoedig ging het hem in zaken, welke hem tot een zóódanig welgesteld man maakten, dat hij, door spaarzaamheid en wijs financieel beleid, zijn geldelijk fortuin wist op te voeren tot 30 en volgens anderen tot 40 millioen gulden, welk kapitaal o.m. was belegd in huizen, zoowel ter hoofdplaats Medan als in het gewest van de Oostkust van Sumatra en ook wel elders.

De bebouwing van het terrein van de tegenwoordige waardevolle „kampong Dalam" was zijn werk.

Hij kocht, ruim een tiental jaren geleden, den grond tegen zeer billijken prijs, liet het ontgonnen terrein schoonmaken en daarop tal van woningen bouwen en kwam op die wijze in de laatste jaren in den woningnood tegemoet, terwijl de huurprijzen niet buitensporig hoog waren.

Tusschen deze woningen stond het huis van den heer Tjong A Fie, dat op de waarde van één millioen gulden wordt geschat.

Voorts was het fortuin in verschillende ondernemingen belegd.

Waren deze te voren in financieele moeilijkheden geraakt, of waren onregelmatigheden gepleegd, dan werd daarvan geen werk gemaakt en werden de verwikkelingen gewoonlijk opgelost, doordien de majoor de ondernemingen tegen billijken prijs overnam.

Ditzelfde had ook plaats, wanneer bepaalde terreinen in waarde waren gedaald.

De winst in den goeden tijd behaald op de in zijn bezit zijnde 15 Rubberondernemingen, stelde den majoor daartoe in staat, doch toen de rubberprijzen op de markt aanzienlijk daalden en de bedrijfskosten zóó hoog stegen, dat moeilijk meer winsten werden gemaakt, toen heeft de majoor Tjong A Fie, zooals algemeen bij het publiek bekend is, zorgvolle oogenblikken doorgemaakt.

Hoewel nog altijd een zeer welgesteld man, was hij niettemin verplicht een gedeelte van zijn woning in pand te geven bij een der plaatselijke Banken (Java-Bank).

En waar de majoor het volle vertrouwen der Bankdirectie genoot, daar ging dit zeer gemakkelijk en werd geen overschrijving verlangd.

Doch, toen de majoor op zekeren dag een half millioen bij de Bank aanvroeg en de Directie der genoemde Bank verwisseld was, toen werd de uitbetaling dier som geweigerd.

Men verlangde stipte opvolging van de bestaande voorschriften en eischte de overschrijving.

Die daad beschouwde de majoor als een gebrek aan vertrouwen in zijn persoon en dat heeft hem steeds dwars gezeten.

In verband daarmede, zegt de schrijver in de „Sinar Sumatra" van 6 Mei 1921, staan waarschijnlijk de geruchten, welke hardnekkig blijven rondloopen bij het publiek, als zoude aan den plotselingen dood van majoor Tjong A Fie een tragisch einde zijn verbonden.

Men heeft hem nooit anders gezien als in blakenden welstand.

Van des morgens 7 uur werkte hij regelmatig tot 's avonds laat.

Hij was de steun van zijne familieleden, die vele avonden ten zijnen huize doorbrachten.

Dat die plotselinge dood de aanleiding was tot het ontstaan van allerlei geruchten, moge verklaarbaar zijn, hoogstwaarschijnlijk zijn ze evenwel niet in overeenstemming met de werkelijkheid der feiten.

Alleen bestaat de zekerheid, dat de wijze van optreden van de nieuwe Directie der Java Bank te Medan den majoor veel leed heeft gedaan, ook omdat zoovele jaren gelukkige relaties hadden bestaan.

Bovendien gaf deze gebeurtenis aanleiding tot beschouwingen, bespiegelingen en beoordeelingen van de zijde van het publiek, waardoor de majoor in opspraak kwam.

De schrijver van het artikel vindt het jammer, dat onder het talrijke kroost, dat de majoor heeft achtergelaten, geen materiaal is kunnen worden gevonden om de belangrijke positie, welke hij ter Oostkust van Sumatra innam, over te nemen.

Een andere teleurstelling was, dat een uit China overgekomen familielid van den overledene de echtheid en wettigheid van diens uitersten wil betwistte.

Dit testament hield in, dat de nalatenschap intact zou worden gelaten, onder beheer van de weduwe van den overledene en haar tweeden zoon Tjong Liong, in navolging van de beschikking van wijlen den oudsten broeder van majoor Tjong A Fie, den heer Tjong Yong Hian, die in het jaar 1911 gestorven was en die, aangezien er geen geschikte en vertrouwbare erfgenamen waren, zijne nalatenschap niet verdeeld wenschte te zien.

De oudste zoon van den overledene nam eerst geen genoegen met de gemaakte uiterste wilsbeschikking, doch is toch geëindigd met de stukken ten Notariskantore met zijne handteekening te bekrachtigen.

De millioenen van wijlen den majoor Tjong A Fie blijven ter Oostkust van Sumatra het discours van den dag.

LITERATUUR-OVERZICHT.

Maleisch woordenboek.

Bij W. E. J. Tjeenk Willink te Zwolle is verschenen een door Prof. T. J. Bezemer samengesteld Maleisch zakwoordenboekje, met kort overzicht der afgeleide woordvormen en opgave der in de spreektaal op Java gebruikelijke woorden. De in dit handige werkje gevolgde spelling is de officieele spelling der Ind. Regeering, zooals die hier te lande het eerst is toegepast in het Maleisch Woordenboek van Prof. van Ronkel. Evenwel zijn voor het gemak van den gebruiker nog zooveel mogelijk verwijzingen opgenomen, waardoor ook de woorden, die men in oude spelling voor den geest heeft, gemakkelijk gevonden kunnen worden.

Praktische Indische tolk.

De firma Van Holkema en Warendorf te Amsterdam heeft een 5en, herzienen druk het licht doen zien van: P. Pieters', Praktische Indische tolk (Djoeroe basa Indija). Gesprekken en woordenlijst in Hollandsch, Maleisch en Javaansch, ten dienste der aankomende vreemdelingen en Inlanders in Ned.-Indië.

Winstaandeel Inlandsche bevolking.

Het Indisch Ontwerp van een Kon. Besluit (met toelichting) betreffende de heffing ten laste van daarvoor in aanmerking komende bedrijven van een „winstaandeel" ten bate van de omwonende Inlandsche bevolking, heeft den Bond van eigenaren van Ned.-Indische suikerondernemingen te 's-Gravenhage aanleiding gegeven de meening ten deze te vragen van Prof. Mr. M. W. F. Treub, Prof. Mr. A. A. H. Struycken en Mr. J. Limburg. De door deze heeren uitgebrachte adviezen zijn met het genoemde ontwerp Kon. Besl. in één bundel vereenigd, in druk uitgegeven. Wij teekenen slechts aan, dat het oordeel dezer deskundigen ongunstig luidt. „Het doet mij leed — aldus Prof. Treub — dat mijn oordeel over deze eerste proeve van sociale wetgeving van den heer Fock zoo onverdeeld ongunstig zijn moet, maar: amicus Plato sed magis amicia veritas."

Het is alleszins begrijpelijk dat de landbouwondernemingen in Indië evenmin zijn ingenomen met het Indische ontwerp en er van die zijde bezwaren zouden worden geopperd. Men zie bijv. het rekest van het Bestuur van het Ned.-Ind. Landbouw Syndicaat, opgenomen in de „Publicaties", jaarg. 1921, No. XI (overgenomen in Alg. Landb. weekbl. van 29 Juli).

De Indische Mercuur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 36: Verslagen en mededeelingen betreffende Indische delfstoffen. No. 9. IJzerertsafzettingen in Borneo, besproken door E. C. Abendanon. — De koffiebessenboeboek in Zuid-Semarang. — Besoekisch Proefstation. — De wereldsituatie van cacao. — Bereiding van kinine en ruw alcaloïde door de ondernemingen, door ... — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Literatuur (opgave Afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut) over oeconomie, arbeidsvraagstukken, nijverheid, delfstoffen en metalen.

Zendingsperiodieken.

De Macedoniër. Sept. 1921. Het aanpassingsvermogen van den Islam, door D. Bakker. — Midden-Java ten Zuiden. Zendingsgeschiedenis (vervolg), door D. Pol. — Uit mijn camera, door H. Dijkstra.

Nederlandsch Zendingsblad. Sept. 1921. Onderwijzersnood, door P. M. Hoekstra. — De Kweekschool te Modjowarno (met ill.), door J. M. S. Baljon. — De jaarvergadering van het Genootschap.

Onze Missiën in O.- en W.-Indië. Aug. 1921. De Indische Missie-Vereeniging, haar doel en haar beteekenis voor de koloniale missiën, door M. J. D. Claessens. — De Indische kruistocht, door ir. L. J. M. Feber. — De eerste Missie in onze Oost, door B. J. J. Visser (vervolg). — Inlandsche priesters, door Pr. Hoetin. — Apostolisch Vicariaat van Borneo. De school te Landjah gesloten.

Soera Rana.

In bovengenoemd Nr. van de Macedoniër schrijft Ds. Dijkstra in zijn altijd zeer lezenswaardige rubriek „Uit mijn Camera".

Sommigen onzer lezers kennen den dichter en novellist Soera Rana, mede-redacteur van de „Oprechte Haarlemsche Courant", maar niet allen weten wie zich achter dit pseudoniem verbergde. Het was Isaac Esser, een zoon van den bekenden oud-resident van Timor, die later straatprediker was in Den Haag. Soera Rana is in 1920 overleden.

Tectona. Boschbouwkundig Tijdschrift.

Deel 14, afl. 7, Juli 1921. De bamboebosschen en de exploitatie daarvan in het boschdistrict Besoeki, door A. Reilingh. — Het staken der brandbestrijding in Birma's djatibosch, door Dr. D. Burger. — Natuurlijke verjonging van de djatibosschen, door J. G. Westra. — Djati en Hindoes, door Dr. H. ten Oever (polemiek tusschen den schrijver, die betoogt dat de Djatiboom oorspronkelijk niet op Java thuis behoort, doch vermoedelijk tijdens de Hindoe-overheersching op genoemd eiland werd ingevoerd en den houtvester Brascamp).

De Waterstaatsingenieur.

In het Juni-Nr. schrijft ir. B. B. C. Felix over den watervang te Pamarajan en de daarmede beoogde bevloeiing uit de Tji-Oedjoeng. — Ir. S. F. W. Ladner behandelt de exploitatie der Ned.-Indische havens, waarbij het „tijd is geld" blijkbaar nog al eens wordt veronachtzaamd. — Ir. J. W. Duys pleit voor het instellen van een Inlichtingsbureau voor de locale ressorten en geeft aan hoe hij zich zulk een bureau ingericht denkt.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van den 6en jaarg. No. 5. Bereiding van kinine en ruw alcaloïde door de ondernemingen. — Plantersvereeniging Semarang—Kedoe. — Vooruitgang Hevea-cultuur. — Selectie. — Rubberpositie. — De inkrimping van de rubberproductie. — Het winstdeel voor de bevolking, door Dr. R. Broersma. — Mogelijke bijverdiensten bij de klappercultuur, door J. H. Houtman. — De suikercultuur in de West (ontleend aan de West). — De suikerindustrie van China.

De Volken van Ned.-Indië.

Van het onder leiding van Prof. J. C. van Eerde verschijnend standaardwerk over de volken van Ned.-Indië is verschenen de dubbel-afl. 17—18. Ze bevat het slot van de beschrijving der Madoereezen, verder de Javanen der Vorstenlanden, uitvoerig behandeld door J. Th. Petrus Blumberger, zoomede het eerste gedeelte over de Soendaneezen, door B. Alkema. Ook deze afl. wordt opgeluisterd door tal van fraaie illustraties.

Rumphius gehuldigd.

Hoewel het werk, waarop we hierbij de aandacht vestigen, reeds eenige jaren oud is, zijn we van meening dat het hier te lande zoo goed als onbekend is. Bedoeld wordt het in eind 1917 te Manilla verschenen geschrift „An interpretation of Rumphius' Herbarium Amboinense, by E. D. Merrill". Met de uitgave van dit boek treedt de groote beteekenis van Rumphius' Ambonsch kruidboek, dat monumentale, klassieke werk over de flora van den Maleischen Archipel, in het helderste daglicht. De heer Merrill heeft ongetwijfeld de botanische wetenschap aan zich verplicht en tevens opnieuw hulde gebracht aan den onsterfelijken blinden Ziener van Ambon: George Everhard Rumphius.

Het belangwekkend geschrift [1]) is opgedragen aan den Amerikaanschen geleerde Dr. Ch. B. Robinson, die in 1913 op Amboina werd vermoord (zie de Inleiding).

Boudewijnse en Van Soest.

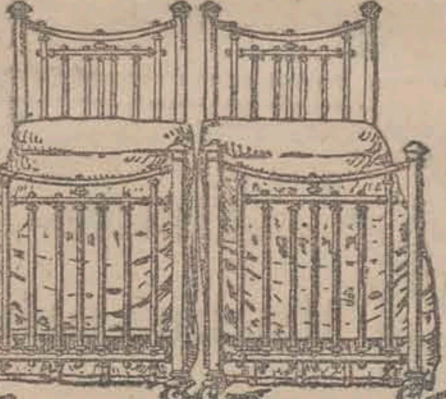
Sedert de bewerkers der „Indo-Nederlandsche Wetgeving", de hh. Boudewijnse en Van Soest, zijn overleden, is er steeds een groote achterstand geweest in deze niet-officieele uitgave der Staatsbladen van Ned.-Indië. Het is aan geen der opvolgers van genoemde bewerkers gelukt hierin verbetering te brengen en werkelijk is het te hopen, dat de tegenwoordige samensteller, Mr. H. G. Nederburgh, zich spoedig door dien achterstand zal weten heen te werken, want dat nu eerst is verschenen het slot van jaargang 1918 is toch wat al te erg! Het moet voor de inteekenaren ook niet aangenaam zijn om vier en dertig gulden neer te tellen voor slechts één jaargang [2]) van een uitgave, welke door de late verschijning uit den aard der zaak alle actualiteit verloren heeft.

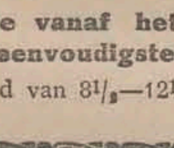
Handelingen 1e N.-I. Natuurwetenschappelijk Congres.

Het eerste Ned.-Indische Natuurwetenschappelijk Congres werd gehouden te Batavia den 3, 4, 5 en 6 Oct. 1919. De „Handelingen" verschenen in 1920 bij de N. V. Boekhandel Visser en Co. te Weltevreden. Aan deze ongetwijfeld belangrijke publicatie wordt intusschen in Nederland weinig bekendheid gegeven door den uitgever; de Hollandsche boekhandel kent ze niet, evenmin als groote bibliotheken. Dezerzijds gedane moeite om van een ex. inzage te krijgen is eindelijk beloond; het is weder de bovengenoemde Koloniale Bibliotheek, welke thans een ex. bezit. Voor zoover de op het Congres behandelde onderwerpen niet in een of ander periodiek zijn afgedrukt, vonden zij in genoemde „Handelingen" een plaats. Hier volgt de hoofdzakelijke inhoudsopgave ervan. Openingsrede van den Alg. Voorzitter Dr. W. van Bemmelen. — De stand van het natuurwetenschappelijk werk in Ned.-Indië, door L. van Vuuren. — De luchtoceaan gepeild, door Dr. W. van Bemmelen. — Toelichting bij de demonstratie van eenige kaarten en grafieken inzake sterftecijfers, geneeskundige inrichtingen en geneeskundig personeel in N.-I., door Dr. Ch. W. F. Winckel. — De Krakataugroep als vulkaan, door B. G. Escher. — De flora en de fauna van de eilanden der Krakatau-groep in 1919, door Dr. W. Docters van Leeuwen. — Eenige Indische ervaringen met hydrometische instrumenten voor debietwaarnemingen in rivieren, door A. Groothoff. — De plantenphysiologie in de tropen, door Dr. F. C. von Faber. — De biologie van Oryctes rhinoceros L. en Rhynchophorus ferrugineus Oliv., door S. Leefmans. — Slijmafzondering bij Camellia theifera (Griff) Dyer, door Dr. C. P. Cohen Stuart. — Bijdrage tot de kennis der chemische samenstelling van de kapokvezel, door Dr. A. J. Kluijver. — Dierziekten in Deli, door Dr. A. van der Laan. — Barrière-riffen en atollen in den Ned.-Ind. Archipel, door L. van Vuuren. — Veranderingen in de Krakatau-groep na 1908 en wijzigingen in de opvatting van eenige

1) Aanwezig in de Koloniale Bibliotheek te 's-Gravenhage, van Galenstraat 14.

2) Behalve de stempelband, die ook niet meevalt. De uitgever «Elsevier» te Amsterdam, berekent voor afl. 1 van jaarg. 1918 f 16.50 en voor de tweede (tevens slot)fl. f 17.50.

geologische details, door Dr. B. G. Escher. — Sedimenten van de Java-Zee, door Dr. E. C. Jul. Mohr. — De geologie van Nederlandsch Noord-Nieuw-Guinea, door Dr. G. L. L. Kemmerling. — Aardbevingen in en om West-Java, door Dr. S. W. Visser.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 23. Huwelijksgebruiken in Indië, door N. (vervolg). — Een praatje over de huisdieren bij de Bataks (I. Inleiding, II. De Batak en zijn buffel), door M. Joustra. — De opvoering van den Loetoeng Kasaroeng, door M. E. Reitsma-Brutel de la Rivière. — Het tekort aan personeel in Indië, door A. le Clercq (slot). — Levensgeschiedenis van een Inlandsch ambtenaar (slot). — Mooie illustraties, vooral de plaat „een kudde buffels in een riviertje".

De Reflector.

In het Nr. van 30 Juli een kort artikel over de bekende hoedenindustrie in het Tangerang'sche. Het vlechten van hoeden is een der oudste en belangrijkste huisindustrieën van de bevolking op Java, vooral in Bantam; speciaal sedert de Europeaan er zich mee bemoeide nam ze een groote vlucht en dienen de vervaardigde hoeden niet slechts voor eigen gebruik, maar worden in grooten getale uitgevoerd. Eenige foto's geven een duidelijk beeld van den eigenlijken arbeid dier industrie.

De Tropische Natuur.

Inhoud van afl. 8, jaarg. X. De Patocha en zijn omgeving, door J. A. Lörzing (vervolg). — Sedapak...... the missing link, door L. C. Westenenk (Over het meermalen besproken vraagstuk: Zijn er boschmenschen op Sumatra?). — Iets over een bladrollend torretje, door M. — Groeiplaatsen van Rafflesia Patma Bl., door C. A. Backer (mededeeling over een nieuwe vindplaats van deze grootste aller bloemen).

Orgaan Ned.-Ind. Officierenbond.

Afl. 7 van jaarg. 1921. Reorganisatie van het militair onderwijs, door F. Kroon. — Een en ander over de opleiding van de genietroepen voor den dienst te velde, door A. Treffers. — Eenzijdige voorlichting, door J. C. A. Bannink, met Aanteekeningen van F. J. P. Sachse. — De defensievoorstellen, door F. K. — Het militair straf- en tuchtrecht, door J. G. A. Bannink. — Redevoering van den heer Kiès in den Volksraad (over de defensie-plannen en oorlogsbegrooting).

* * *

Taboo and genetics. A study of the biological, sociological and psychological foundation of the family, by I. L. Peters, M. M. Knight, Ph. Blanchard. (London, Kegan Paul, Trench, Trubner and Co.).

Die Veranlagung der Malaiischen Völker der Ost-Indischen Archipels, von Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. III. Das logische Denken. B. (auf dem Gebiete des Animismus und Spiritismus) (Internationales Archiv für Ethnographie, Band XXV, Heft 3 und 4).

The land which Hudson failed to reach (nl. Indië), by Dr. A. J. Barnouw (met ill.). — Review of the recently adopted revision and exension of taxes in the Dutch East Indies. (Holland and her Colonies, Aug. 1921).

Malaria. — The cultivation of the African oil palm, with special reference to the East Indies. (The British North Borneo Herald, No. 15, Aug. 1921).

Meerjarige overzichten van den in- en uitvoer van Ned.-Indië met uitzondering van gemunt en ongemunt goud en zilver en van den in- en uitvoer voor gouvernementsrekening. Samengesteld bij het hoofdbestuur der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-I. (Weltevreden, 2 deeltjes).

P. H. van der Kemp (in Memoriam). — Mededeelingen over een fusie met het Indisch Genootschap. (Vereeniging „Moederland en Kolonien", 21e jaarg. 1921, No. II).

Le rôle des études totemiques en Islamologie, par L. Massignon, L. Bouvat et N. M. (Hierin o.m. uitvoerige bespreking van H. Kraemer, Een Javaansche primbon uit de zestiende eeuw). (Revue du Monde Muselman, Vol. 44—45, 1921).

Das Problem des Totemismus. Eine Diskussion über die Natur des Totemismus und die Methode seiner Forschung (vervolg). (Anthropos, Band XIV—XV, Heft 1—3).

Nog eens: Personeel voor Indië, door v. L. (Neerlandia, Sept. 1921).

Woningvereenigingen, door R. — Railbanen van landbouwondernemingen langs gewestelijke wegen, door Sch. (Locale Belangen, 16 Juli 1921).

De reorganisatie onzer vereeniging in verband met de oprichting van een werkgevers- en een administrateursbond, door T. Ottolander. (Publicaties N.-I. Landbouw-Syndicaat, 13e jaarg. afl. XII).

De Engelsche handel met Nederland en koloniën in de eerste helft van 1921. (In- en Uitvoer, 7 Sept. 1921).

Overzicht der productenmarkt op Java en Madoera gedurende het eerste halfjaar van 1921. (Korte Berichten, 11e Jaarg. No. 29 en 30).

Het twintigjarig bestaan van de Bentara Hindia, door Ds. Tiemersma. (De Banier, 29 Juli 1921).

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-CChineesche pers No. 28—30. Bureau voor de Volkslectuur en aanverwante aangelegenheden, afd. Pers. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Ons mooi Indië. Reisindrukken, door Emiel Hullebroeck. Met illustraties naar photografische opnamen, 2e druk. — Amsterdam, J. M. Meulenhoff (Meulenhoff-editie No. 140).

Het Djambi-schandaal, door W. van Ravesteijn, Amsterdam, Brochurehandel der communistische partij. (J. J. Bos en Co.).

Verslag van de Defensie-commissie, ingesteld bij Gouvernements besluit van den 20en April 1921 No. 2. (Weltevreden, 1921).

Suriname.

„*Suriname*" van 2 Augustus schrijft:

„Gelijk men weet, bevindt het Groot-Opperhoofd der Aucaner-Boschnegers, *Amakti*, zich reeds langer dan twee weken te Paramaribo. Hij werd door den Gouverneur opgeroepen, om zich over de werkstaking van Febr.-April d.j. te verantwoorden.

Bij *Amakti's* aankomst hier bleek het, dat hij de hoofdschuldige in het stakingsdrama, zijn neef *Aliamba van Otterloo*, in de Tapanahony had achtergelaten, niettegenstaande hij last had ontvangen zich mede door dezen naar de stad te doen vergezellen. De Gouverneur heeft thans bevolen dat *Aliamba* uit de Tapanahony zal gehaald worden, omdat zonder hem geen grondig onderzoek in de zaak ingesteld kan worden, evenmin als dat aan Amakti toegestaan kan worden een last van den Gouverneur te negeeren.

Hedenmorgen vertrokken met de mailboot naar Albina twee kapiteins door *Amakti* gezonden om *Aliamba* af te halen."

* * *

De West van 26 Juli schrijft:

„De immigranten, die per Sutley terugkeeren naar Britsch-Indië, zullen morgenochtend worden ingescheept. Het schip vertrekt dan vermoedelijk in den middag.

Nu puntje bij paaltje komt, blijkt het dat de geruchten als zouden meer dan twee duizend immigranten verlangend zijn om weg te gaan, sterk overdreven waren. Er hebben zich in geheel een 1700 personen laten inschrijven en daarvan zijn weder zooveel afgevallen, dat men ten slotte niet eens de 800 volwassenen bijeen had waarvoor het schip was gecharterd. Men heeft, om niet noodeloos passagekosten te betalen, een dertigtal personen van Landsgrond gelegenheid gegeven om te vertrekken naar Indië, terwijl 70 personen medegaan die hun eigen passage betalen. Het aantal vertrekkenden bedraagt in totaal 872, te zamen uitmakende 800 volwassenen."

Volgens „*Suriname*" van 29 Juli bedroeg het aantal vertrekkenden: 518 mannen, 199 vrouwen en 174 kinderen, totaal 891. Van dezen betaalden 70 zelf hun passage.

Aan spaarpenningen werd medegenomen een bedrag van *f* 221.667.43 en aan sieraden een waarde van ± *f* 25.000.

* * *

In „*Suriname*" van 2 Augustus het volgende bericht:

„Zaterdag is per Kol. stoomer uit Demerara hier overgekomen een 4-tal Br.-Indiërs, die eenigen tijd geleden van hieruit gerepatrieerd waren, maar gauw genoeg van Indië hadden gekregen en van daar naar Br.-Guyana overstaken.

In de koffer van een dezer lieden werd bij de

douane-visitatie een aanzienlijk bedrag aan Hollandsch zilvergeld gevonden.

Vrage: hoeveel is nu weer per Sutley stilletjes meegenomen? Ons zilvergeld werd immers door de Br.-Indiërs vastgehouden, in den grond of in andere schuilplaatsen."

***

„De Surinamer" van 31 Juli uit haar verwondering erover, dat de Chineesche vereeniging Kong Ngie Tong op haar rekest aan den gouverneur in zake Chineesche immigratie, dat van April dateert, nog geen antwoord mocht ontvangen.

Het hoofdbezwaar tegen immigratie van Chineezen was vroeger, dat zij geen genoegzaam aantal vrouwen plachten mee te brengen, zoodat aan den eisch, dat immigratie zoo mogelijk tot kolonisatie moest leiden, door de Chineesche immigranten niet werd voldaan. Dit bezwaar schijnt nu vervallen te zijn, immers, op verzoek van den Agent-Generaal is te Paramaribo aan de Chineezen „de vraag voorgelegd, hoe zij dachten over het in leven roepen eener kunstmatige emigratie herwaarts van Chineesche gezinnen, voornamelijk uit den boerenstand".

Gezinnen nu, bestaan uit mannen en vrouwen.

En dan: Heeft het Gouvernement het niet in zijn macht, eischen te stellen aan de verhouding van het aantal mannen tot dat der vrouwen, zonder welker vervulling het niet ingaat op de zaak?

Ons dunkt van wel.

***

In „*De Surinamer*" van 28 Juli vangt Pater W. Ahlbrinck C.SS.R. een reeks artikelen aan over „*de taal van den Karaïb*", die belangrijk kan worden. Uit het eerste artikel schrijven wij het volgende over: ......„Iedere bijdrage, hoe gering ook, tot de kennis der Karaïbische taal, tot de taal van hen die de oorspronkelijke bewoners van ons land zijn, moet ons Hollanders en Surinamers, ons Nederlanders niet onverschillig zijn. En nu valt er op dit gebied nog veel bij te dragen. Wel gaf pater C. van Coll, C.S.S.R., een groote catechismus uit in de Karaïbische taal. C. H. de Goeje schreef zelfs een „Grammaire et Vocabulaire de la Langue Kalina"; maar de gewiekste C. H. de Goeje zelf zal wel de laatste zijn om te beweren, dat daarmede alles gedaan is. Eer zal hij het noemen een begin van het werk. Wellicht vullen deze artikelen de een of andere gaping aan.

......„Een kennisname met de Karaïbische taal en gevolgelijk met den Karaïb, kan nergens anders op uitloopen, dan op belangstelling onzerzijds met den Karaïb zelf. En belangstelling mag de Indiaan wel wat meer hebben. De West-Indische Gids in zijn Februari-nummer (p. 515) dringt er op aan, dat 't Surinaamsch bestuur ofwel zelf de energie en den wil zal hebben het Indiaansche vraagstuk aan te vatten, ofwel zijn medewerking zal verleenen om door anderen 't vraagstuk tot een goede oplossing te brengen. Een aandringen, dat aller steun verdient! Nochthans niet geheel juist is de W. I. G., waar hij beweert, dat 't Surinaamsch Bestuur tot nog toe nog n i e t s (spatiëering van ons) gedaan heeft. Want in den laatsten tijd denkt het Bestuur wel aan de belangen van den Indiaan en begint het ook voor deze belangen te werken. Zoo bijvoorbeeld het geven van houtconcessies aan Indianen."......

Dit voorbeeld achten wij minder gelukkig gekozen. De Indianen hebben toch even goed recht op concessies als ieder ander en de verleening daarvan is geen bewijs dat het Bestuur „iets doet" voor de Indianen.

***

Wij hebben verzuimd de aandacht van onze lezers er op te vestigen, dat de oud Gouverneur *G. J. Staal* aan de Volks Universiteit in Den Haag lezingen zal geven over Suriname.

Het programma omvat: Geschiedenis, land en volk. — Staatsrecht, bestuursinrichting. — Bedrijven: landbouw, mijnbouw, boschbedrijven. — Handel en Verkeer. — Immigratie. — Onderwijs en Eeredienst. — Armen- en ziekenzorg. — Financiën. — Blijde maren en teleurstellingen. — Toekomsteischen en verwachtingen.

De voordrachten, met lichtbeelden, zullen plaats vinden Woensdag 8 uur, elke week. Aanvang 5 October, 10 lessen.

Het is een verblijdend verschijnsel, dat de oud-Gouverneurs een deel van hun tijd er aan willen geven om kennis te verspreiden omtrent Suriname. Eerst de oud-Gouverneur Baron *van Asbeck* met zijne lezingen in verscheidene plaatsen en nu weer de oud-Gouverneur *Staal*.

***

Het nader antwoord van den Minister van Koloniën (ingezonden 8 September 1921), op de vraag van den heer *van Kol*, inzake de openbaarmaking der bescheiden betreffende het geschil over de grens tusschen Nederlandsch- en Britsch Guyana luidt:

„Ten vervolge op mijn schrijven van 27 Juni 1921, 10de afdeeling, No. 66, nopens de wenschelijkheid van openbaarmaking van bescheiden, betreffende het beloop der grens tusschen Nederlandsch en Britsch Guyana, heb ik de eer U Hoogedelgestrenge mede te deelen, dat de uitgebreidheid van de briefwisseling over deze aangelegenheid, die in de eerste helft van de vorige eeuw haar oorsprong neemt, de publicatie van de desbetreffende bescheiden tot een werk van zeer grooten omvang zou maken, van geheel ander karakter dan de gebruikelijke overlegging aan de Staten Generaal van stukken over loopende of kortelings beëindigde diplomatieke onderhandelingen. Uit dien hoofde acht de Minister van Buitenlandsche Zaken publicatie niet wel mogelijk.

Voor zooveel betreft de grens van Suriname met Fransch-Guyana moge de ondergeteekende verwijzen naar het voorkomende aan het slot van paragraaf 4 van zijn Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de commissie van rapporteurs uit de Eerste Kamer over het ontwerp van wet tot vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Suriname voor het dienstjaar 1921. Met het oog op de daar bedoelde onderhandelingen zou thans een openbaarmaking van bescheiden mede niet wel doenlijk zijn."

Dit antwoord zal wel door ieder, die op de hoogte van het vraagstuk is in de hoogste mate teleurstellend geacht worden. Toen het zoo lang uitbleef begrepen wij, dat het afwijzend zou zijn. De publicatie van de bescheiden zou een werk van „*zeer grooten omvang*" worden. Alles in deze wereld is relatief. Hoe groot zou die omvang zijn? Toch niet meer dan een bescheiden Oranjeboek? En wat doet de omvang er toe? Wij kunnen niet aannemen, dat de drukkosten een ernstig bezwaar opleveren.. Engeland, Frankrijk, Venezuela en Brazilië en ook de Vereenigde Staten, hebben voor de publicatie van de bescheiden betreffende de grensgeschillen in de Guyana's *zeer belangrijke bedragen* uitgegeven en daarmede een hoogst nuttig werk verricht. Zijn wij zóó arm, dat wij niet de kosten kunnen dragen van het drukken van een eenvoudig Oranjeboek? Wij kunnen niet gelooven, dat het nader antwoord van den Minister het *laatste* woord in deze aangelegenheid zou zijn. Ieder die de uiteenzetting in het artikel „*De grenzen van Suriname*", voorkomende in den tweeden jaargang van „*De West-Indische Gids*" (afl. van November 1920) blz. 337—350, gelezen heeft, zal toestemmen, dat dit *niet mogelijk* is.

Hopen wij, dat de Regeering tot betere gedachten zal komen!

Curaçao.

Kamer van Koophandel.

Het jaarverslag is ditmaal niet als verleden jaar in afzonderlijke uitgave verschenen. Niettemin hebben wij het in de *Curaçaosche Courant* kunnen volgen. Het belangrijkste is het als aanhangsel aan het jaarverslag toegevoegde *Verslag van den economi-*

schen toestand van het eiland Curaçao in het jaar 1920.

Daaruit willen wij hier een en ander meedeelen.

Het kon haast niet anders: na zulk een jaar van groote opleving na de stille oorlogsjaren; na zulk een jaar van groote winsten voor den handel als 1919 is geweest, moest 1920 wel in vele opzichten een teleurstelling zijn.

Vooral in den groothandel was veel contrast waar te nemen met het jaar 1919. In het begin van het afgeloopen jaar was er nog wel voldoende animo, het overige deel echter was op enkele uitzonderingen na (steenkolen, petroleum en phosphaat) slap. De geringe vrachten, welke tengevolge van den gedrukten financieelen toestand van de omringende landen en de nog steeds zeer lage valuta in Europa, te krijgen waren en de hooge arbeidsloonen waren vooral voor den scheepvaart deprimeerend. Daarbij komt nog, dat de prijzen van steenkolen nog steeds hoog waren (ƒ 55.— de ton) en meer en de stookolie nog hooger.

Voor den kleinhandel, vooral dien in droge goederen — manufacturen — en voor de kooplui in levensmiddelen, bleef het afgeloopen jaar nog steeds op den ingeslagen zoo uiterst gunstigen weg voortgaan. Het groote optimisme van 1919 was echter vooral tegen het uiterste eind van het verslagjaar zeer geluwd en maanden berichten van groote prijsdalingen, vooral tengevolge van het stopzetten hunner credieten door Noord Amerikaansche bankinstellingen, tot groote voorzichtigheid aan, een voorzichtigheid, die des te meer betracht diende te worden, waar de groote daling van onnatuurlijk hooge suikerprijzen in Cuba, waar Curaçao groote kapitalen had, en van de koffieprijzen voornamelijk in Venezuela en Columbia, hier geweldig gevoeld werden.

Daarbij komt nog, dat de locale markt, vooral wat betreft manufacturen, overvoerd is met tegen hooge prijzen ingeslagen goederen.

Een verblijdend feit is het, dat, niettegenstaande de niet al te rooskleurige berichten, welke overigens over het afgeloopen jaar binnenkomen, het stoomvaartverkeer in onze haven grooter was dan ooit te voren.

Vermeldenswaard is het, dat gedurende het verslagjaar het eerste Duitsche stoomschip na den oorlog de haven binnenliep, n.l. een schip van de Horn Line, welk schip phosphaat was komen innemen en daarna in de Willemstad bunkerde.

De Curaçaosche Scheepvaart Mij. nam in beteekenis voor ons havenverkeer zeer toe. Zij bracht in 1920 2 sleepbooten, 2 lichters, 3 motortankschepen en 1 stoomtankschip in de vaart en verkocht 1 sleepboot in Tampico. Eind December 1920 had deze maatschappij voor het transport van olie van San Lorenzo (Venezuela) naar Curaçao voor de Curaçaosche Petroleum Maatschappij 2 sleepbooten, 4 lichters, 3 motortankschepen en 1 stoomtankschip.

In totaal werden er gedurende 1920 40 reizen van Venezuela naar Curaçao volbracht, waarbij 39.335 ton olie werd vervoerd.

Bovendien werden 7 reizen naar Maracaibo, 7 naar La Guaira en 3 naar Pto. Cabello gemaakt, om de daar gevestigde oliestations te voorzien.

De zeilvaart ging achteruit. Het schijnt, dat vooral hier de depreciatie van de Venezolaansche en Cubaansche markten gevoeld is. Immers zijn het toch voornamelijk zeilschepen, die de verbinding met Cuba en Maracaibo onderhouden.

Waar in 1919 1294 zeilschepen onze haven binnenliepen, deden dit in het afgeloopen jaar slechts 1065, terwijl er 1089 uitzeilden, tegen 1295 in het vorig jaar. Voorwaar een aanmerkelijk verschil, waartoe ook bijgedragen werd door de stoomverbinding met de „Diana" en de „Carisco" tusschen Venezuela en Curaçao.

Een duidelijke appreciatie van het havenverkeer gedurende 1920 krijgt men wel door de cijfers van de opgebrachte loodsgelden, welke als volgt waren:

Januari ƒ 4843.—, Februari ƒ 5054.—, Maart ƒ 5007.—, April ƒ 3828.—, Mei ƒ 4674.—, Juni ƒ 3902.—, Juli ƒ 4235.—, Augustus ƒ 4010.—, September ƒ 5365.—, October ƒ 4543.—, November ƒ 4860.—, December ƒ 5431.—, een totaal dus van ƒ 55.752.—, tegen een totaal van ƒ 40.507.— over het jaar 1919.

Inderdaad een niet onbelangrijke bron van inkomsten voor de koloniale kas, waarbij de vraag, of de mogelijkheid uitgesloten moet worden, of uit deze bron niet wat meer geput dient, wel de overweging waard is.

Ofschoon de kolenleverantie gedurende het afgeloopen jaar aanzienlijk was, 43.672 ton, de omstandigheid, dat een groot aantal stoomers zich hier van fueloil voorzagen, was oorzaak, dat zij niet in evenredigheid staat tot het grootere aantal stoomschepen, dat deze haven binnenliep. De Curaçaosche Petroleum Maatschappij n.l. leverde in verslagjaar 28.000 ton stookolie aan stoomschepen, waaronder die van de K. N. S. M. en de K. W. I. M. een belangrijk kwantum voor hun rekening namen.

Van de Santa Barbara-mijnen werden door 23 schepen 61.440 ton phosphorzure kalk gebracht naar Rotterdam, Gothenburg, Stockholm, Bergen, Limham, Cartagena, Landskrona, Berwick, Stettin, Hamburg, Bremen en Malmö.

In het vorig jaar bedroeg deze uitvoer slechts 16.058 ton, een aanmerkelijk verschil dus met het verslagjaar, waarin nog wel meer uitvoer had kunnen plaats hebben, ware het niet, dat de onderneming te kampen had met gebrek aan werkvolk, zoodat er zelfs pogingen werden aangewend arbeidskrachten van Aruba te betrekken.

(Wordt vervolgd.)

De Memorie van Antwoord.

(Vervolg.)

Nog enkele opmerkingen moeten wij naar voren brengen. De vraag was gedaan, of de behandeling in het ziekenhuis voor rekening van het Gouvernement niet wat gemakkelijk werd gemaakt. De Gouverneur zal hierop nog eens de aandacht der daarbij betrokken geneeskundigen vestigen. De Gouverneur kan niet beamen, dat het departement van den Openbaren Gezondheidsdienst „te weelderig" zou zijn opgezet.

Ook over het departement van Openbare Werken is geklaagd. Men vond het te duur. In de memorie van antwoord wordt betoogd, dat het eigenlijk erg goedkoop is. Intusschen lezen wij meteen, dat de kosten van het leidend personeel voor het onderzoek naar de mogelijkheid van den aanleg van een haven voor de groote vaart in de Groote Baai te St. Martin ƒ 14.500 hebben bedragen en de overige kosten ƒ 12.000. Meer dan een kwart ton gouds voor een rapport, dat ter griffie neergelegd is, is niet weinig.

Eene opmerking hebben wij niet begrepen. De Raad had zijne verwondering erover uitgesproken, dat aan een der districtmeesters vergund is buiten zijn district te wonen en daar kantoor te houden. De Gouverneur antwoordt, blijkbaar boos, dat bestuursmaatregelen gerust aan hem kunnen worden overgelaten. Is dat „constitutioneel"? Bij het eindverslag, door den waarnemenden Gouverneur onderteekend, wordt echter meegedeeld, dat de nieuwbenoemde districtmeester weer in zijn district moet wonen.

De winst van de Curaçaosche bank bedroeg in 1919 ƒ 12.590.11, d.i. bijna 50 pCt. minder dan de raming. Dit is voornamelijk te wijten aan het feit, dat op het einde van het jaar verschillende betalingen voor het gouvernement in dollars à pari werden gedaan, terwijl de koers ƒ 2.60 was. Verder werden gouvernementswissels tegen hoogeren koers dan den geldenden overgenomen, ten einde den gulden zoo hoog mogelijk te houden.

Korte Berichten.

De 1e luitenant inf. O.-I. leger M. A. Evers is bij de koloniale reserve van gedetacheerd uit Curaçao teruggekeerd.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De Indiër Britsch rijksburger.

In een onderhoud, dat mr. Montagu verleende aan een vertegenwoordiger van *The Statesman*, deed hij het belang uitkomen van het ter Rijksconferentie genomen besluit, waarbij Indië's recht op gelijkheid in behandeling aangenomen en vastgesteld is door de bijeenkomst van vertegenwoordigers van alle deelen van het Rijk. Alleen Smuts, vertegenwoordiger van Zuid-Afrika, stemde tegen. De beteekenis van dit, door mr. Montagu en mr. Sastri, als de voor Indië zittende leden, behaalde succes werd breed uiteengezet.

De conferentie van 1918 nam reeds een *reciprocity agreement* aan; het nieuwe besluit van 1921 verschilt daarmede echter zooveel als het negatieve van het positieve. Het eerste liet elk zelfstandig deel van het Rijk het recht zijne kusten voor niet gewenschte emigranten te sluiten, het nieuwe erkent de rechten der Indiërs op het burgerschap in elk deel van het Rijk. In 1918 sloot men uit, in 1921 sloot men in. Het compromis van 1918 wordt terzijde gesteld, doordien ieder Indiër op Britsch gebied staatkundig tot den gelijke is gemaakt van alle andere Britsche onderdanen aldaar.

Zuid-Afrika heeft zich hier buiten gesteld. Mr. Montagu wees er op, dat hiervoor wel sterk klemmende beweegredenen moeten bestaan, aangezien juist generaal Smuts, de zoo vrijzinnig gestemde staatsman, zich ten deze heeft moeten voegen naar het in Zuid-Afrika overheerschende inzicht. Toch teekent dit den hoogen ernst en de bedoeling om niet slechts over een stelling, maar wel over een practisch door te voeren maatregel te beslissen. Het blijft intusschen zeker jammer dat die uitzondering gemaakt is, al verliest het genomen besluit voor Z.-A. niet ten volle zijne beteekenis. Vooreerst had de Kaapprovincie het volle burgerschap reeds aan den Indiër verleend; ook kunnen de andere deelen van Z.-A. in de Londensche resolutie een aansporing vinden om 't Kaapsche voorbeeld te volgen.

Er was echter ook in ander opzicht voorbehoud te maken bij den luid ingezetten jubeltoon. In Australië, Nieuw Zeeland en Canada is de eerste minister zeker een man van beteekenis, maar ter Rijksconferentie heeft deze toch geen zoodanig mandaat, dat zijn land door zijn stem gebonden is. De kroonkoloniën hebben regeeringen, welke geheel vrij zijn in hare besluiten. Het feit, dat de premiers vrijmoedigheid vonden om zich uit te spreken, is zonder twijfel van belang en de terughoudendheid ten deze van Smuts onderstreept, zooals wij reeds opmerkten, dit belang zelfs, maar de wetten zullen het Londensch besluit nader moeten bevestigen. Groot is 't aantal Indiërs niet in de drie vermelde deelen van 't Britsche Rijk, daarom is er geen overwegenden tegenstand te vreezen. Wel is dit aantal groot, zooals men weet, in Britsch Oost-Afrika, in de kolonie Kenia, en daar is 't verzet der blanken tegen de gelijkstelling tot nu toe zeer fel gebleven. Die moeilijkheid is geenszins als opgelost te beschouwen. Montagu schetste de houding der Europeesche kolonisten daar als *quite intransigeant*; 't zal veel moed en vastberadenheid vergen van de regeering in 't moederland om het genomen besluit tot volle uitvoering te doen komen. Minister Churchill gaf de belofte in die richting werkzaam te zijn, zoodat de wenschen van de Indische regeering, ten behoeve van Indiërs in Kenia, hunne verwezenlijking te gemoet gaan. Deze zijn in hoofdzaak: gelijk en algemeen kiesrecht voor de regeerings- en gemeentelijke lichamen; opheffing van alle stelselmatige tegenstellingen; waarborg voor het bezitten en gebruiken van land. Montagu verwacht zelf geen spoedig succes, want hij spoort de Indiërs aan tot geduld en tact, om niet door overhaasting te bederven wat nu in de goede richting wordt gestuurd.

Het wil ons voorkomen, dat de in Londen verkregen uitkomst inderdaad reëele waarde voor de toekomst heeft; direct gevolg mag men er echter niet spoedig van verwachten, nu van de twee landen in het Britsche Rijk, waar de Britsch-Indische immigratie moeilijkheden opwierp, één zich uitdrukkelijk onthouden heeft en het moederland zelf voor het andere uitstel en geduld vraagt.

Nederland ter ontwapeningsconferentie.

De Baltimore American heeft ons te vroeg verblijd. Een bericht deed ons gelooven, dat Harding aan de groote mogendheden had voorgesteld om ook Nederland en België ter ontwapeningsconferentie uit te noodigen. De positie, welke Nederland als groote mogendheid in het gebied van den Stillen Oceaan bekleedt, zou daardoor dan tot haar recht komen. Het Amerikaansche blad wist er aan toe te voegen, dat Nederland op den dag der opening te Washington al vertegenwoordigd zou wezen, het leek dus zelfs al een uitgemaakte zaak. Nadere meer uitvoerige telegrammen hebben de bedoeling der aan ons land te richten uitnoodiging onder een ander licht gesteld.

De kwestie der ontwapening zal uitsluitend worden behandeld door de vijf groote mogendheden, die zich 't recht om over de wereldpolitiek te beslissen hebben aangematigd: Groot-Brittannië, de Ver. Staten, Frankrijk, Italië en Japan. China zal deelnemen aan de algemeene conferentie, wanneer de kwesties van het Verre Oosten worden besproken. Aan Nederland, België en andere naties wordt zitting verleend wanneer hunne belangen in het Verre Oosten ter sprake komen, dat wil dus zeggen, wanneer de groote heeren uitmaken dat aan Nederland, e.a., gegund zal worden over eenig punt een woordje te komen meepraten.

Het begrip der democratie dringt blijkbaar in de internationale staatkunde moeilijk door; het is het lot der kleine mogendheden het halve ei te mogen verkiezen boven den leegen dop. Moge het Nederland gegeven zijn voor zijne vertegenwoordiging te Washington een bekwaam, hoogstaand staatsman te vinden, die van de kleine ons gegunde beurt partij zal weten te trekken, om het ons aangedane onrecht te doen beseffen.

De Nieuwe Hebriden Fransch of Engelsch?

Ter Rijksconferentie te Londen had Hughes, eerste minister van den Australischen bond, de wenschelijkheid betoogd om de Nieuwe Hebriden uit hare tweeslachtige verhouding tot Groot-Brittannië en tot Frankrijk te verlossen, met de conclusie natuurlijk, dat zulks behoort te geschieden door ze uitsluitend onder Engelsch bestuur en beheer te brengen. Frankrijk zou zoo een deel zijner Britsche schuld kunnen afdoen. Dit heeft een protest uit Noeméa, de hoofdplaats van Nieuw Caledonië, uitgelokt. De koloniale commissie aldaar heeft met de leden van den Algemeenen Raad een vergadering belegd, die een aan de Fransche regeering over te brengen motie aannam.

De wenschelijkheid erkennende om aan het stelsel van het condominium een einde te maken, verklaart de motie nogtans dat het voorstel van Hughes in Nieuw Caledonië en in de Nieuwe Hebriden groote ontroering veroorzaakt heeft. De gedachte, dat Frankrijk zijne neo-hebridensche kinderen, die trouw hun aandeel aan den grooten strijd gebracht hebben, in den steek zou laten, is beleedigend voor het overwinnende moederland. Van de Engelschen vertrokken er 2 uit de Nieuwe Hebriden ten strijde, van de Franschen 63, van wien 5 gesneuveld zijn.

De Nieuwe Hebriden zijn door Franschen tot ontginning gebracht, zij hebben er in alles een voorrang verworven op de Engelschen. Zij hebben dit door een harden arbeid van vele jaren verworven.

De N. H. vormen de natuurlijke vervollediging van Nieuw Caledonië, waarvan zij slechts door 30 uren zeereis verwijderd zijn, terwijl de Fidji-eilanden op het dubbele van dezen afstand gelegen zijn en Australië zich op een afstand van 6 dagen bevindt. Zonder de N. H. verliest Nieuw Caledonië zijn middel van gemeenschap met Frankrijk, want alleen rechtvaardigt het niet het voortbestaan der zelfstandige verbindingen met Europa.

Nu Frankrijk bij de verdeeling van den Duitschen buit in den Stillen Oceaan geen aandeel gevraagd heeft, had 't mogen rekenen op een toewijzing van het alleen-recht op de Hebriden. De blanke bevolking immers is er reeds voor 71 pCt. Fransch, tegen 24 pCt. Engelsch. De verdeeling van 't landeigendom wijst 51.6 pCt. Fransch, tegen 7.81 pCt. Engelsch aan, de Franschen drijven ook 76 pCt. van den handel.

Past men, volgens den geest van het verdrag van Versailles, het zelfbeschikkingsrecht der volken toe, dan weet men dat de N. H. meermalen duidelijk en luide hare Fransche sympathieën hebben uitgesproken.

De motie is ter kennis gebracht van den gouverneur, met verzoek haar, als de uitdrukking van de kolonie Nieuw Caledonië, aan den minister van koloniën over te brengen.

In een meeting heeft, zegt la Dépêche Coloniale van 3 September, de bevolking haar instemming met deze motie uitgesproken.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIËN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

UITGAVE van de N.V. Boekdrukkerij v.h. Firma T. C. B. TEN HAGEN te 's-Gravenhage.

COMMISSIE VOOR WEST-INDIË.

VERGADERING op *Vrijdag 16 dezer*, des namiddags ten 3 ure, in het Hotel „de Witte Brug", Badhuisweg, alhier.

Punten van behandeling:

1. Notulen.
2. Mededeelingen.
3. Ontmoeting van Z.Exc. den nieuwbenoemden Gouverneur van Curaçao, Mr. N. J. L. Brantjes en echtgenoote.

De Secretaris,
v. d. BRUGH.

Van het Informatie-Bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Ambtenaar bij de rechterlijke macht (Doctoren in de rechtswetenschap, die geslaagd zijn in het examen bedoeld bij art. 141, 2de lid, der Hooger-onderwijswet).

Ambtenaar bij den bureaudienst (Doctoren in de rechtswetenschap).

Leeraar in de plant- en dierkunde.

Leeraren in de Nederlandsche taal.

Leeraren in het Duitsch.

Leeraren in het Fransch.

Leeraren in de wis- en natuurkunde.

Leeraren in het teekenen (akte Me en *g*).

Leeraren in de Staatswetenschappen.

Leeraren in de scheikunde, allen volledig bevoegd.

Civiel- of bouwkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.

Werktuigkundige ingenieurs bij het middelb. techn. onderwijs.

Gepensionneerde genie-officieren als leeraren in de bouwkundige vakken bij het middelbaar technisch onderwijs.

Leeraar met K[1] bevoegdheid.

Gouvernementsarts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (voor vasten of tijdelijken dienst).

Tijdelijk gouvernements-arts bij den dienst der pestbestrijding.

Vrouwelijk gouvernements-arts bij den burgerlijken geneeskundigen dienst (schoolarts).

Psychiater bij het krankzinnigenwezen.

Apothekersassistenten (ongehuwd).

Analysten.

Verpleegster 1ste klasse bij den burgerlijken geneeskundigen dienst.

Verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen.

Verpleegster 1ste klasse voor de militaire hospitalen.

Verpleger 1ste klasse voor de militaire hospitalen.

Veearts bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

Candidaat-notaris bij de Wees- en Boedelkamers.

Waterbouwkundig ingenieur voor Waterkracht en Electriciteit.

Electrotechnisch ingenieur voor Waterkracht en Electriciteit.

Werktuigkundig ingenieur voor het baggerwezen.

Civiel-ingenieur die zich gespecialiseerd heeft op het gebied van rioleering en waterzuivering.

Vakkundige die zich gespecialiseerd heeft op het gebied van rioleering en waterzuivering.

Opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Opzichter voor de landsgebouwen.

Teekenaar bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Geologen bij 's lands mijndiensten in tijdelijken dienst.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Civiel-ingenieur,
Werktuigkundig ingenieur,
Gegradueerde ambtenaren,

Opzichter werkplaats voor afd. rijtuigbouw, smederij, instrumentmakerij, voertuiglichterij.

Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Machinisten,
Technicus voor electro-zwakstroom.

Scheikundig ingenieur ten behoeve van 's lands mijndiensten.

Scheepsbouwkundig ingenieur bij het marine-etablissement te Soerabaya.

Bij den post-, telegraaf- en telefoondienst:
Electro-technisch ingenieur,
Electro-technisch ambtenaar 1ste klasse,
Electro-technisch ambtenaar 2de klasse,
Adsp.-electro-technisch ambtenaar,
Telegraafopzichters 1ste en 2de klasse,
Radio-technisch ambtenaar 2de klasse,
Adspirant-radio-technisch ambtenaar,
Radio-telegrafisten.

Onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs.

Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.

Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.

Inspecteur en ambtenaar bij den belastingdienst.

Belastingaccountant.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling B van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 7 tot 14 Sept. 1921.

Nieuwe Leden.

J. L. Drost Jr., Res.-Luit. O.-I. L., Den Haag, Beeklaan 388, *f* 5.

J. Bacher, Particulier, Haarlem, Oranjestraat 7, *f* 5.

Afschrijven.

Dr. C. L. van Steeden, Arts, Soestdijk.

J. G. A. Lemmens, Schaesberg, Casino (bij Heerlen).

Adresveranderingen.

R. Meijers (vroeger student), Ambt. B.B., van: Dordrecht, Blijenburgstraat 10, naar: Weltevreden, Dep. B.B., *f* 2.50.

A. M. Borren, Arrond. Schoolopz., van: Breda, Baronielaan 38, naar: Breda: Koninginnestraat 27.

H. A. Stöcker, Oud-Ind. Ambt., van: Velp, Beukenlaan 306, naar: Arnhem, Parkstraat 89.

A. D. E. Abendanon, van: Zeist, Krullelaan 22, naar: Den Haag, van Aerssenstraat 254, *f* 5.

J. L. van Gennep, Oud-Asst.-Res., Den Haag, van: Anna van Saxenstraat 112 naar: François Valentijnstraat 159.

F. W. G. Linck, Student, van: Utrecht, Poortstraat 69, naar: Leiden, Heerenstraat 85, *f* 2.50.

W. H. Bakker, asp. Opz. Pol., van: Arnhem, Hemonylaan 4, naar: Buitenzorg, Politieschool, *f* 6.

J. W. Bom, Mijnopz. Ombiliën, van: Amsterdam, Sarphatipark 126, naar: Sawah-Loento (Sumatra), *f* 10.

J. H. Doeve, Asst.-Res., van: Weltevreden naar: Den Haag, Laan van Meerdervoort 474, *f* 5.

V. A. Doeve, Asst.-Res., van: Atjèh naar: Den Haag, Laan van Meerdervoort 474, *f* 5.

K. Simon Thomas, Utrecht, van: Nieuwe Gracht 71 naar: Oude Gracht 310.

L. J. Rens, van: 's-Hertogenbosch, Koningsweg 91, naar: Amsterdam, Valeriusstraat 51, *f* 5.

R. H. Pieters, van: Taroetoeng (Tapanoeli) naar: Batang Taroe (res. Tapanoeli).

Ik legateer aan de Vereeniging „Oost en West", gevestigd te 's-Gravenhage en goedgekeurd bij verschillende Koninklijke Besluiten, de Somma van

....

De ondergeteekende,

....

Naam.

....

Woonplaats.

Desverkiezend voege men hierbij: Vrij van alle kosten en rechten, ook van het recht van successie.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, Koffiedrinken en dineeren, tegen zeer billijke tarieven. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

		Prijs p. exempl.	Frankeer-kosten.
a.	1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).	f 0.50	f 0.04
	2. Onze Oost. II, **iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer	- 0.05	- 0.02
b.	Onze West Tweede druk bestaande uit:		
	1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;	- 0.50	- 0.06
	2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman,	- 0.50	- 0.06
c.	Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.		
No. I.	**De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)	- 0.75	- 0.06
No. II.	**De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk)	- 0.25	- 0.04
No. III.	**De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk)	- 0.50	- 0.02
No. IV.	**De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk)	- 0.75	- 0.04
No. V.	**De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**	- 0.20	- 0.04
No. VII.	**De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**	- 0.25	- 0.06
No. VIII.	**De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië**	- 0.20	- 0.04
No. IX.	**De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verbeterde druk)	- 0.20	- 0.04
No. X.	**De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**	- 0.25	- 0.06
No. XI.	**De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië.**	- 0.40	- 0.04
d.	**Emancipatie-Toespraak** door Th. A. C. Comvalius.	- 0.25	- 0.04
e.	**„Ontwaakt".** Ter nagedachtenis aan Corn. W. Blijd, door Th. A. C. Comvalius te Paramaribo	- 1.50	—

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer A. J. GOOSZEN, Solo, residentie Soerakarta, Java.